

PO MUZIEJAUS BURĖMIS

MUZIEJININKŲ DARBAI IR ĮVYKIŲ KRONIKA

2025/9

METRAŠTIS

PO MUZIEJAUS BURĖMIS

MUZIEJININKŲ DARBAI IR ĮVYKIŲ KRONIKA

2025/9

KLAIPĖDA

Leidėjas

Lietuvos jūrų muziejus

Tekstų autoriai:

Romualdas Adomavičius
Dr. Edvinas Ubis
Dr. Dainius Elertas
Saulius Karalius
Nina Puteikienė
Simona Mikalkevičiūtė
Andra Lukošienė
Jurgita Vasiljevienė
Kristina Skiotytė-Radienė
Pavel Kulikov
Erika Čepelienė
Jurgita Eglinskienė
Tadas Poškys

Nuotraukų autoriai:

Alfonsas Mažūnas
Romualdas Adomavičius
Jurgita Vasiljevienė
Janis Deinats
Deimantė Abraitytė
Simona Mikalkevičiūtė

Redaktorė: Neringa Šukytė Jääskö

Maketuotuoja: Monika Milinė

Koordinatorė: Eglė Šulskė

Bibliografinė informacija pateikiama
Lietuvos integralios bibliotekų
informacinės sistemos (LIBIS) portale
ibiblioteka.lt

ISSN 3030-010X

© Lietuvos jūrų muziejus, 2026
© Tekstų autoriai, 2026

TURINYS

PRATARMĖ

PARODOS IR EKSPOZICIJOS 2025 m.

Olandijos pėdsakai Klaipėdoje: kultūrinės jungtys, atgijusios 2025 metais	8
Praeities pasakojimai parodose: nuo Nemuno iki atviros jūros	9
Parodos „Poilsavimas Lietuvos pajūryje, 1806–1939 m.“ parengiamasis etapas	10
Virtualios parodos: jūrinės istorijos atvėrimas skaitmeninėje erdvėje	11

LAIVYBOS ISTORIJA

„Dangės flotilė 2025“ – gyva 500 metų istorijos upė	15
Kurėno „SūD.1“ navigacinis sezonas ir Sail Amsterdam šventė 2025 m.	17

EDUKACINĖ MUZIEJAUS VEIKLA 2025 M.

Kaip prakalbinti laivą-muziejų M52 „SŪDUVIS“ – edukacinis projektas „Jūros saga“	23
Baltijos muzeologijos mokykla 2025 Lietuvos jūrų muziejuje	25
Muziejus – tai vieta, kur galima juoktis, klausti, liesti, klysti ir kurti	26
Savos bangos. Tvarios ateities kūrėjų laboratorija	29

AKVARIUMO IR GYVŪNŲ PRIEŽIŪROS APŽVALGA 2025 M.

Kas nuveikta Akvariumo ir jūrų gamtos skyriuje per 2025 metus?	34
Iššūkiai auginant ir veisiant paprastąsias medūzas Lietuvos jūrų muziejuje	36
Dirbtinis vijūno (<i>Misgurnus fossilis</i>) veisimas Lietuvos jūrų muziejaus karantino akvariumuose	38
Jūrų liūtų aplinkos praturtinimas: principai, priemonės ir efektyvumo vertinimas	40
Iš Baltijos jūros gyvūnų reabilitacijos centro gyvenimo. 2025 metų kronikos	44

DELFINŲ TERAPIJA 2025 M.

Delfinų terapijos centras: dešimtmetis, keičiantis gyvenimus	48
--	----

DABARTIES PULSAS

Lietuvos jūrų muziejus kuria naują jūrinę Kovo 11-osios tradiciją	51
Lietuvos jūrų muziejaus rinkinių papildymas 2025 m.	52
Naujas etapas Lietuvos jūrų muziejuje: modernizuotas saugyklų ir tyrimų pastatas Smiltynėje	55
Suvenyrų lentyna: nuo marių iki jūros	57
Muziejaus tyrimai: nuo akademinių studijų iki dialogo su visuomene	61
Lankytojų aptarnavimas 2025 m.	62
Aplink pasaulį burlaiviu „MOSHULU“	68

Lietuvos jūrų muziejus 2025-aisiais, kaip pakankamai brandaus amžiaus institucija, pasiekusi tam tikrą žinių ir gebėjimų lygį, jau pažįstanti savo stiprybes ir silpnybes, ieškojo atsakymų į esminius klausimus: kas esame, kur esame ir kur toliau keliausime. Uždavėme sau ir gana provokuojančių klausimų. Pirmiausia ieškojome Lietuvos, kaip jūrinės valstybės, ir savo, kaip muziejaus, ženklų pasaulyje. Stiprinome tarptautiškumą, kritiškai vertinome savo misiją – kaip mums sekasi ją įgyvendinti – ir bandėme užčiuopti jos esmę: ar Lietuva iš tiesų yra jūrinė valstybė ir ką reikia daryti, kad jos piliečiai ją suvoktų būtent taip.

Kalbant apie jūrinių ženklų paiešką pasaulyje, verta išskirti Vytauto Bagdanavičiaus dienoraščio „Aplink pasaulį burlaivių MOSHULU“ išleidimą. Ši knyga itin ryškiai parodo, kad kelionė į pasaulį – nesvarbu, ar esi žemdirbių krašto vaikas, ar didelės valstybės pilietis, – vis dėlto veda per jūrą, kuri traukia savo laisve, skatina ieškojimus ir atveria duris bei langus į pasaulį. Taip pat lauko bei virtualioji parodos „Nyderlandų pėdsakai Klaipėdoje“, pokalbiai apie olandus Klaipėdoje (Mėmelyje), Dangės flotilė, skirta Prūsijos karalystės 500 metų jubiliejui, bei kurėno dalyvavimas SAIL Amsterdam 2025 – visa tai yra mūsų ženklai tarptautiniame kontekste.

Svarbu pabrėžti ir tai, kad muziejus, jau keletą dešimtmečių dalyvaujantis tarptautinių specializuotų organizacijų veiklose, tampa ne tik klausytoju, bet ir lygiaverčiu dalyviu ar net ekspertu, turinčiu ką pasakyti kolegoms. Biologė gyvūnų prižiūrėtoja Karina Lenko stendinį pranešimą „Reabilituojamų ruonių jauniklių socialinė elgsena“ pristatė Azoruose (Portugalijoje) vykusioje 36-ojoje Europos banginių ir delfinų draugijos konferencijoje (*European Cetacean Society*, ECS) ir 15-ajame Baltijos jūros mokslo kongrese Lenkijoje. Šiame kongrese pranešimą „Reabilituotų pilkųjų ruonių jauniklių horizontalus judėjimas Baltijos jūroje“ taip pat skaitė ir vyriausioji biologė Laura Lupeikaitė-Kuncienė. Tai itin reikšmingi pasiekimai, liudijantys ne tik mūsų brandą, bet ir siekį būti matomiems jau tarptautinėje erdvėje.

Į muziejaus tapatybės paieškas leidžiamės teigiamai nusiteikę – siekdami pažvelgti giliau ir pamatyti daugiau, nei matoma paviršiuje.

Olga Žalienė
Lietuvos jūrų muziejaus direktorė

PARODOS IR EKSPOZICIJOS 2025 m.

Olandijos pėdsakai Klaipėdoje: kultūrinės jungtys, atgijusios 2025 metais

Parodos atidarymo akimirkos Nerijos forte. A. Mažūno nuotraukos

2025 metais kartu su Nyderlandų karalystės ambasada Vilniuje įgyvendintas projektas „Nyderlandų pėdsakai Klaipėdoje“ (vadovas – E. Ubis) atskleidė mažiau žinomas istorines sąsajas tarp Lietuvos pajūrio ir Nyderlandų. Įgyvendintomis veiklomis buvo siekiama aktualizuoti ankstyvųjų naujųjų laikų kultūrinius ryšius ir pristatyti juos plačiai visuomenei patraukliomis formomis.

Istorinės jungtys – nuo tyrimų iki visuomenės

Projekto idėja kilo iš istorinių ir kultūrinių tyrimų, atskleidžiančių reikšmingus ryšius tarp Klaipėdos ir Nyderlandų XVI–XVII a. Nors šie ryšiai turėjo įtakos miesto raidai, jie ilgą laiką išliko mažai žinomi plačiai visuomenei. Buvo siekiama šią temą aktualizuoti ir pateikti suprantamai bei patraukliai.

Pagrindiniai uždaviniai buvo skleisti visuomenei žinias apie Nyderlandų kultūrinę įtaką Klaipėdai, skatinti domėjimąsi miesto istorija ir stiprinti Lietuvos bei Nyderlandų kultūrinio bendrumo suvokimą.

Parodos, paskaitos ir viešojo komunikacija

Svarbiausias projekto rezultatas – keliaujanti paroda „Nyderlandų pėdsakai Klaipėdoje“.

Ji atidaryta 2025 m. liepos 22 d. Lietuvos jūrų muziejuje, o vėliau eksponuota įvairiose erdvėse: Jūros šventės metu miesto centre, Klaipėdos apskrities Ievos Simonaitytės viešojoje bibliotekoje, Šilutės Hugo Šojaus muziejuje bei Klaipėdos jūrų kadetų gimnazijoje. Parodą planuojama eksponuoti ir 2026 metais.

Norint pasiekti platesnę auditoriją, buvo sukurta ir virtuali vaizdo paroda „Kas sieja Klaipėdą ir Nyderlandus?“ (<https://tinyurl.com/3cutznjh>). Taip pat parengti ir žiniasklaidoje skelbti straipsniai, interviu bei pranešimai spaudai, kurie padėjo pasiekti nacionalinę ir regioninę auditoriją.

Projektas apėmė ir gyvus renginius. Surengta vieša paskaita apie Klaipėdos ir Nyderlandų ryšius ankstyvaisiais naujaisiais laikais, o akademinėje erdvėje pristatytas pranešimas

konferencijoje „Stalo kultūra: nuo maisto paruošimo iki socialinio ritualo“.

Sklaida ir poveikis

Igyvendintos veiklos prisidėjo prie Nyderlandų vaidmens Klaipėdos istorijoje matomumo didinimo tiek viešajame diskurse, tiek akademinėje bendruomenėje. Projektas pasiekė įvairias auditorijas – nuo muziejų lankytojų ir moksleivių iki tyrėjų ir istorijos entuziastų.

Svarbu ir tai, kad projektas sustiprino tarptautinės kultūrinės atminties dimensiją, skatindamas suvokti Klaipėdą kaip istoriškai atvirą ir daugiakultūrį miestą. Sukurta turinio bazė – parodos, vaizdo medžiaga, paskaitos – sudaro tvirtą pagrindą tolimesnėms veikloms ir tarptautiniams projektams.

Dr. Edvinas Ubis

Laivybos istorijos ir rinkinių apskaitos skyriaus vedėjas

Praeities pasakojimai parodose: nuo Nemuno iki atviros jūros

Paroda „Du kartus aplink pasaulį burlaiviu „Moshulu““ Danės skvere. A. Mažūno nuotrauka

2025 metų muziejaus parodų ciklas kvietė lankytojus leisti į kelionę per Lietuvos vandens kelius – nuo Nemuno pakrančių kasdienybės iki valstybės jūrinės tapatybės formavimosi Baltijos jūroje. Skirtingose erdvėse pristatytos parodos atskleidžia laivybos, jūrininkystės ir karinio laivyno istorijas, kurios susijungia į vientisą pasakojimą apie Lietuvos ryšį su vandeniu.

Danės skvere Klaipėdoje buvo pristatyta paroda „Du kartus aplink pasaulį burlaiviu „Moshulu“ (kuratorius – D. Kiulkys), pasakojanti išskirtinę asmeninę istoriją apie lietuvio jūreivio keliones legendiniu burlaiviu „Moshulu“. Parodos herojus – šešiolikmetis Vytautas Bagdanavičius, tarpukariu du kartus apiplaukęs pasaulį. Parodoje eksponuojamos kelionių nuotraukos ir dieno-

Paroda „Laivyba Nemunu 1918–1940 m.“ Senosios perkėlos kelte. A. Mažūno nuotrauka

raščio fragmentai leidžia pajusti burlaivių eros pabaigos nuotaiką bei suprasti, kaip Lietuvos jūrininkai mokėsi ir kaupė patirtį tarptautinėje aplinkoje.

Paroda „Laivyba Nemunu 1918–1940 m.“ eksponuojama Senosios perkėlos kelte (kuratorius – D. Elertas). Ji primena, kad be Baltijos jūros svarbi Lietuvos arterija buvo ir Nemunas – gyvybiškai reikšminga transporto bei kultūrinė jungtis tarp regionų. Čia pristatoma upės žmonių bendruomenė – laivininkai, sielininkai, žvejai ir pirkliai, kurių kasdienybė pulsavo tarp Smalininkų ir Kauno. Fotografijos iš įvairių muziejų rinkinių leidžia pažvelgti į tarpukario upių laivybos ypatumus, o liudijimai papildo pasakojimą gyvais amžininkų balsais.

Paroda „Jos laisvės sargyboje“ atidarymas. A. Mažūno nuotrauka

Svarbią vietą parodų cikle užima ir Lietuvos karinio jūrų laivyno istorijai skirta lauko paroda „Jos laisvės sargyboje“ Karališkoje Dangės krančinėje šalia Pilies tilto (kuratorius – E. Ubis). Ji pažymi reikšmingą sukaktį – Karinių jūrų pajėgų įkūrimo jubiliejų. Parodos centre – karo laivas „Prezidentas Smetona“, tapęs Lietuvos karinio laivyno simboliu. Ekspozicija pasakoja apie laivo kelią iki karinio flagmano, pristato jo technines charakteristikas, įgulą bei funkcijas – nuo jūrininkų rengimo iki patruliavimo.

Šios parodos ne tik pristato istorinius faktus, bet ir kuria gyvą dialogą su lankytojais. Jose susipina individualios patirtys ir nacionalinės istorijos, leidžiančios suvokti, kad Lietuvos jūrinė tapatybė formavosi ne vien jūroje, bet ir upėse, uostuose bei žmonių likimuose. Muziejus, telkdamas skirtingus pasakojimus, siekia parodyti, jog vandens keliai buvo ir išlieka svarbi Lietuvos kultūrinės atminties dalis.

Dr. Edvinas Ubis
Laivybos istorijos ir rinkinių apskaitos skyriaus vedėjas

Parodos „Poilsiaavimas Lietuvos pajūryje, 1806–1939 m.“ parengiamasis etapas

Parodos gimsta iš idėjų. Idėjos kyla minčių sraute, o šis driekiasi iki horizonto linijos tarp būties ir vaizduotės. Iš ten trykšta gaivinanti kūrybos šaltinio versmė. Dėl jos tyrimų duomenis, aptiktus praeities liudijimus ar artefaktus įmanoma sumegzti į pasakojimo audinį. Parodos pasakojimas – nebūtinai girdimas ar skaitomas, nebūtinai tik regimas, apčiuopiamas, užuodžiamas ar klausomas. Čia susitinka ir vyksta kelių sričių žinovų pokalbis. Mokslininkas ir kūrėjas keičiasi vaidmenimis tam, kad surastų tinkamiausią pasakojimo būdą ir formą. Kartais prie jų prisijungia ir kiti balsai. Taip parodos idėja pamažu virsta turinio koncepcija, ši – dizaino sprendiniu, o galiausiai visa tai susijungia parodos projekte. Lietuvos jūrų muziejaus parodos

„Poilsiaavimas Lietuvos pajūryje, 1806–1939 m.“ parengiamąjį etapą užbaigė 2025 m. rudenį

pristatytas parodos projektas. Jį finansavo Lietuvos Respublikos Kultūros ministerija, įvertinusi pateiktą turinio koncepciją ir temos aktualumą. Atlikti tyrimai ir surinkti duomenys atskleidė sudėtingą poilsavimo pajūryje raidą, nepaprastas šiandien įprastų kasdienybės deta-

lių istorijas, pasaulėžiūrų ir požiūrių kaitą. Už banalių, naivių, senų fotografijų ir atvirukų ve-riasi vyrų, moterų, vaikų gyvenimai kitais nei mūsų laikais. Kad būtų tinkamai atspindėta nuotaika, panaudotos muzealijos ne tik iš Lietuvos jūrų, bet ir iš 11 kitų muziejų. Siekdami sužinoti kitų specialistų ir potencialių būsimos parodos lankytojų išvalgas, pasirūpinome tyrimų apie poilsavimą Lietuvos pajūryje sklaidą. Parodos kuratorius D. Elertas perskaitė mokslinį pranešimą „Pramogų kultūros paveldas Lietuvos muziejų rinkiniuose: saugojimas, tyrimas ir sklaida“ 2025 m. gegužės 22 d. vykusioje Lietuvos muziejų asociacijos Rinkinių tyrimo sekcijos respublikinėje konferencijoje Panevėžyje, surengė viešą paskaitą 2025 m. rugsėjo 3 d. Klaipėdos miesto savivaldybės etnokultūros centre bei dar vieną 2025 m. spalio 21 d. Palangos kurorto muziejuje. 2025 m. rugsėjo 11 d. Palangos kurorto muziejuje seminario metu parodos turinio koncepcijos autorius ir kuratorius D. Elertas, dizaino koncepcijos ir projekto autorius A. Klemencov dalinosi parengiamojo etapo patirtimis su kolegomis. N. Puteikienė pasiekė, kad poilsio Lietuvos pakrantėse tyrimų išvalgos sudomintų plačiąją auditoriją. Dabar prasideda parodos įgyvendinimo etapas, kai teks derinti kūrybinius užmojus su realiomis galimybėmis.

Dr. Dainius Elertas

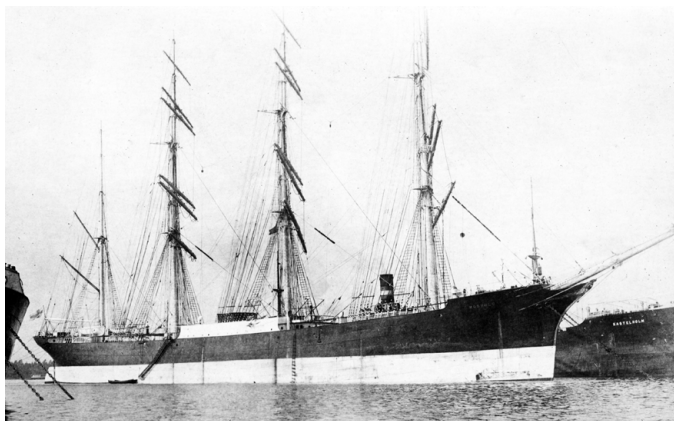
Laivybos istorijos ir rinkinių apskaitos skyriaus vyr. muziejininkas-istorikas

Virtualios parodos: jūrinės istorijos atvėrimas skaitmeninėje erdvėje

Pastaraisiais metais virtualios parodos tapo svarbia muziejinės komunikacijos dalimi, leidžiančia istoriją pristatyti plačiai auditorijai nepaisant geografinių ribų. Naujausios Lietuvos jūrų muziejaus virtualios parodos atskleidžia tiek tarptautinių ryšių istoriją, tiek asmeninius jūrinės patirties pasakojimus.

Tarptautinių ryšių istorija: Klaipėda ir Nyderlandai

Virtuali vaizdo paroda „Kas sieja Klaipėdą su Nyderlandais?“ (<https://tinyurl.com/3cutznjh>; autoriai – E. Ubis, D. Kiulkys) žiūrovą nukelia į laikotarpį, kai Klaipėdos augimas buvo glaudžiai susijęs su jūrine prekyba ir technologiniais

Barkas „Moshulu“ Trongsundo uoste Suomijoje, 1937 08 26. Autorius V. Bagdanavičius. Inv. Nr. KJM 9068/7

mainais. Paroda apima maždaug dviejų šimtmečių laikotarpį – nuo XVI a. pradžios laivų statybos tradicijų iki XVII a. prekybos klestėjimo. Vizualiai turtingas pasakojimas atskleidžia Nyderlandų įtaką miesto ekonomikai, laivybai ir urbanistinei raidai. Padeda suprasti, kaip jūriniai tinklai formavo regiono istoriją ir kultūrinę tapatybę.

Asmeninis žvilgsnis į jūrą: Vytauto Bagdanavičiaus ir „Moshulu“ istorija

Kita vaizdo paroda – „Aplink pasaulį burlaiviu „Moshulu““ (<https://tinyurl.com/4kd55md7>; autoriai – D. Kiulkys, E. Ubis) – išsiskiria autobiografiniu pasakojimu. Joje pristatoma šešiolikmečio Vytauto Bagdanavičiaus kelionė legendiniu burlaiviu „Moshulu“ 1937–1939 m. Parodą sudaro paties keliautojo dienoraštis ir fotografijos, leidžiančios pažinti ne tik pasaulio jūrines trajektorijas, bet ir kasdienybę laive. Asmeninė perspektyva suteikia pasakojimui emocinio svorio, o dokumentiniai šaltiniai sukuria autentiškumo pojūtį. Paroda tampa tiltu tarp istorijos ir individualios patirties, skatindama giliau suvokti jūrinės kultūros žmogiškąją pusę.

LIMIS platformos parodos: nuo institucijų iki asmenybių

Virtualios parodos, skelbiamos LIMIS platformoje, yra teminės, edukacinio turinio. Paroda „Lietuvos jūrininkų rengimas ir asmenybės“ (<https://tinyurl.com/4ybnd9me>; autorė – D. Vaitėkūnaitė) pristato XX a. pirmosios pusės jūreivystės mokymo institucijas, praktikos vietas

Pirmosios Lietuvos jūrų muziejaus ekspozicijos pastatas Herkaus Manto g. 14, Klaipėdoje. Inv. Nr. 3235a

ir iškilias jūrininkų biografijas. Paroda leidžia suprasti, kaip formavosi profesionali jūrininkų bendruomenė ir kokį vaidmenį joje atliko švietimas bei praktika.

Kita paroda – „Lietuvos jūrų muziejus – 50 augimo metų“ (<https://tinyurl.com/mpwsdf2w>; autorius – R. Adomavičius) – pasakoja Lietuvos jūrų muziejaus istoriją. Joje atskleidžiama, kaip muziejus kūrėsi etapais: nuo Klaipėdos krašto tyros muziejaus ištakų iki įsikūrimo Kopgalyje. Parodoje išryškinamas ilgas ir ne visada linijinis transformacijos procesas, primenantis, kad institucijų istorijos dažnai slypi tarp dokumentų, sprendimų ir mažiau matomų iniciatyvų.

Dr. Edvinas Ubis

Laivybos istorijos ir rinkinių apskaitos skyriaus vedėjas

Kurēnas „SūD.1” Jūros šventēs renginyje „Dangės flotilė” plukdo Kryžiuočių ordino magistrą, 2025 m. liepos 25 d. Autorius A. Mažūnas

LAIVYBOS ISTORIJA

„Dangės flotilė 2025“ – gyva 500 metų istorijos upė

2025-aisiais per Jūros šventę Klaipėdos širdyje – Dangės upėje – jau keturioliktą kartą iškilo medinių burlaivių stiebai ir burės. Lietuvos jūrų muziejus pakvietė miestą ir jo svečius į tradicinių ir istorinių laivų paradą „Dangės flotilė“, dedikuotą 500 metų Prūsijos hercogystės įkūrimo sukakčiai.

Tiltas, kuris atveria istoriją

Renginys tradiciškai buvo pradėtas pakeliant Pilies tiltą – tai tarsi simboliniai vandens kelio vartai į miestą. Juos atvėrus, Dangės vaga virto gyva istorijos tarpsnių scena.

Istorinius kontekstus renginio metu pristatė Lietuvos jūrų muziejaus direktorė Olga Žalienė ir istorikas prof. Alfredas Bumblauskas. Jie priminė, kad XVI a. Mėmelis tapo svarbiu Prūsijos kunigaikštystės uostu, per kurį keliavo mediena, javai, kanapės, žuvis. Čia kūrėsi laivadirbiai, augo žvejų bendruomenės, formavosi jūrinė miesto tapatybė.

Albrechtas Brandenburgietis ir pasaulietinės Prūsijos gimimas

Pirmasis pro pakeltą tiltą įplaukė Jūrų muziejaus kurėnas „SüD.1“. Ant jo denio – istorinė inscenizacija: Albrechtas Brandenburgietis, paskutinysis Vokiečių ordino magistras bei pirmasis pasaulietinis Prūsijos kunigaikštis. Jo simbo-

linis monologas skelbė naują epochą – perėjimą nuo kalavijo prie rašto ir miesto savivaldos.

Kurėnas „SüD.1“ – muziejaus plaukiojanti vertybė, pastatyta Kopgalyje, žyminti medinių burinių laivų atgimimą Lietuvoje. Plokščiadugnis laivas su ažuoliniais bortais ir kalvio kaltomis vinimis jau daugiau nei du dešimtmečius reprezentuoja Kuršių marių laivadirbystės tradiciją. Ant jo dviejų stiebų keliamos didžioji ir mažoji burės, nuo forštevenio (rago) – trikampė raginė burė. Ant stiebo iškelta vėtrungė. Šis kurėnas priklauso mažųjų kurėnų su šprintiniu takelažu tipui. Pavadinimas „SüD.1“ rodo, kad tai pirmasis Kopgalio (Süderspitze) kaime pastatytas kurėnas.

Medinių burinių laivų tradicijos atgimė upėje

„Dangės flotilėje“ buvo pristatyti įvairių tipų burlaiviai, atspindėję Kuršių marių, Nemuno ir Baltijos regiono laivybos tradicijas. Tradiciniai kurėnai – pamario žvejų simboliai su plokščia-dugnėmis konstrukcijomis ir vėtrungėmis pažymėtomis burėmis, prekybinės vytinės, kadaise jungusios vidaus vandens kelius su jūriniu uostu bei reisinės burvaltės, gabenusios keleivius ir krovinius. Greta jų pasirodė mažosios venterinės valtys – kasdienės žvejų darbo palydovės, taip pat Baltijos pakrantės mediniai burlaiviai, žymėję perėjimą į rekreacinę ir sportinę laivybą. Flotilę papildė ir istorinių vikingų laikų laivų rekonstrukcijos, priminusios ankstyvąją kuršių ir skandinavų jūrinę kultūrą.

Skirtingų laivų deniuose buvo pristatomos inscenizacijos apie skirtingus Klaipėdą formavusius istorinius tarpsnius. Vytinėje „Vytautas Didysis“ atgijo olandų pirklių istorija inscenizacija apie pirmųjų burlaivių statybą Klaipėdoje. Šis 2017 m. pastatytas laivas, žinomas ir iš „Nacionalinės ekspedicijos“ projektu, jau tapo gyvu edukacijos įrankiu.

Karalienė Luizė – Klaipėda kaip sostinė

Reisinė „Dreverna“ atplukdė jautriausią vakaro inscenizaciją – pasakojimą apie karalienę Luizę. 1807 m., Napoleono karų metu, Klaipėda trumpam tapo Prūsijos sostine ir karališkosios šeimos prieglobsčiu.

Baltos vėliavos, į vandenį beriami žiedlapiai, puošnios audinio juostos nuo pagrindinio stiebo, kuriose vaizduotas karalienės suknelės nėrinių raštas, sukūrė romantišką, šviesų miesto paveikslą – Klaipėdą kaip vilties ir stiprybės vietą.

Penki šimtai metų per vieną vakarą

Per kiek daugiau nei valandą pro pakeltą tiltą praplaukė šešiolika laivų. Dangė tapo kronika, o laivai – savotiškais jos puslapiais. Krante, pažinimo erdvėje, buvo eksponuojama paroda, edukaciniai stendai, vyko pažintiniai užsiėmimai ir kūrybinės dirbtuvės, leidusios dalyviams gilinti žinias apie Klaipėdos jūrinį paveldą, laivų statybą, virvių ir takelažo reikšmę.

„Dangės flotilė 2025“ dar kartą įrodė: mediniai laivai gyvi tol, kol jie plaukia. O Klaipėda gyva tol, kol jos upėje skamba burių vėjas ir istorijos balsas.

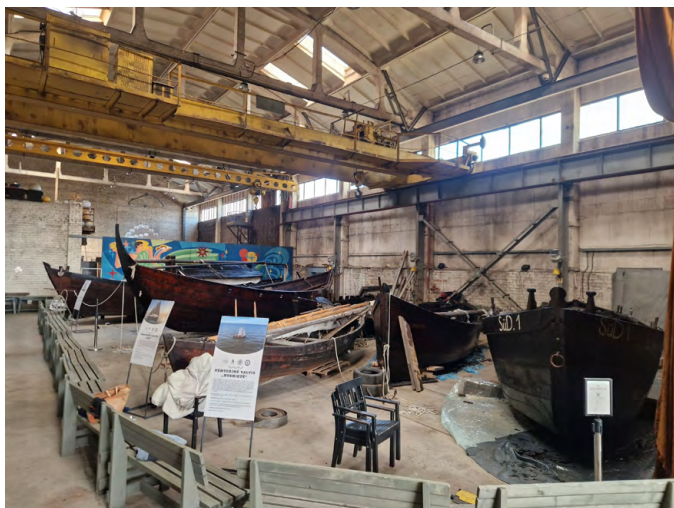
Renginį iš dalies finansavo Klaipėdos miesto savivaldybė.

Andra Lukošienė

Strateginio valdymo ir projektų valdymo vadovė

Kurėno „SüD.1“ navigacinis sezonas ir Sail Amsterdam šventė 2025 m.

Tęsiasi plaukiojančio Lietuvos jūrų muziejaus eksponato – kurėno „SüD.1“ – istorija. 2001 m. liepos 20 d. Kuršių marių vandenį pirmą kartą palietusios tradicinės burvaltės replikos įgula jau 25-ąją sezoną plaukioja Lietuvoje ir svetur.

Medinio burinio laivyno angaras prieš nuleidžiant laivus į vandenį, 2025 m. gegužės 12 d. Autorius R. Adomavičius

Kurėnas „SüD.1“ nuleidžiamas į vandenį Klaipėdos uoste, 2025 m. gegužės 15 d. Autorius A. Mažūnas

Nuolatinė burvaltės įgula: Romualdas Adomavičius ir Aurimas Rumša.

Pagalbininkai: Rimantas Neverauskas, Gabrielius Kuliešius, Jolanta Intejeva ir Goda Giedrikaitė.

Sunki pradžia

Gegužės 15 d. kurėnas „SüD.1“ kartu su penkiais mediniais buriniais laivais buvo išgabentas iš „Memelio miesto“ angaro ir nuleistas į Klaipėdos

uosto vandenį. Navigacinis sezonas žadėjo būti įdomus. Dėl garbaus tradicinės burvaltės amžiaus pro brinkstančių bortų ir dugno lentų tarpus į laivo vidų pradėjo skverbtis vanduo, vietomis vos ne srovėmis. Vasarą laukė ne viena svarbi kelionė mariomis, kurių metu numatyta pristatyti vakarinio Lietuvos regiono laivybos paveldą.

Netikėtai didelis vandens pralaidumas lėmė, kad kurėnas kelias dienas stovėjo Klaipėdos Pilies uostelyje su įjungta automatine vandens šalinimo sistema. Dėl to nepavyko dalyvauti sezono atidarymo proga organizuotame Klaipėdos laivų parade. Sezonui išibėgėjant laivo korpusas palaipsniui brinko, todėl vandens pritekėdavo vis mažiau. Tapo aišku, kad po 25 metų medinio laivo eksploatacijos kasmet būtini korpuso remonto darbai – reikia keisti išpuvusios medienos segmentus.

Tradicinės ir naujos patirtys

Įvertinus visą sezoną lydėjusius iššūkius dėl laive besikaupiančio vandens, pagrindinius metų plaukimus pavyko įgyvendinti sėkmingai. Jie buvo labai skirtingi, todėl įgyta įvairios naujos patirties.

Trečius metus vykdant projekto „Ažuolinės burės“ veiklas, kurėnu „SüD.1“ Kuršių mariomis plukdyti klaipėdiečiai. Klaipėdos miesto savivaldybės programos „Burių miestas“ lėšomis finansuotas projektas suteikė galimybę miestiečiams patirti kelionę tradicine medine burvalte iš Klaipėdos į Juodkrantę ir atgal. Atsižvelgiant į oro sąlygas, plaukimas iki Juodkrantės kurėnu trunka apie tris su puse valandos ir panašiai tiek pat – atgal. Per trejus projekto metus kurėnu paplūkdėme apie 100 klaipėdiečių.

Liepos 22–25 d. kurėno įgula dalyvavo tryliktoje Tradicinių ir istorinių laivų asociacijos organizuojamoje tradicinių burvalčių regatoje „Burpilis“. Ji prasidėjo Nidoje kraštotyrininko

Kurėnas „SüD.1“ regatoje „Burpilis“, pakeliui iš Nidos į Kintus 2025 m. liepos 23 d. Autorius R. Adomavičius

Lietuvos medinis burinis laivynas Kintų uostelyje, 2025 m. liepos 23 d. Autorius R. Adomavičius

Eduardo Jonušo vardo lenktynių etapu (trikampė distancija priešais uostą). Susirinko dvylika mažesnių ir didesnių burvalčių, kurios varžėsi dviejose klasėse. Antrajame etape vėjas ginė laivyną į Kintus, rytinį marių krantą. Romaldo Adomavičiaus vardo trečiajame etape – į Juodkrantę, atgal į Kuršių neriją. Paskutinis regatos „Burpilis“ etapas tradiciškai veda laivus Klaipėdos link – į finišą po Kiaulės Nugaros elektros tinklais. Ši regata yra rekonstrukcinis renginys, atkuriantis XX a. pradžioje vykusią Kuršių marių žvejų regatų tradiciją. Kartu tai ir paveldo išsaugojimo priemonė, nes laivų varžybos skatina jų savininkus rūpintis senųjų laivų tipų replikomis. Ir jos yra „gyvos“ – plaukia. Kiekviena įgula, dalyvaudama regatoje, tobulina ir savo buriavimo įgūdžius. „SüD.1“ šių metų regatoje

didžiųjų burvalčių klasėje užėmė trečiąją vietą. Regatą vainikavo Lietuvos medinio burinio laivyno kasmetinis prisistatymas Jūros šventėje – renginys „Dangės flotilė“.

Nauja ir neįprasta 2025 m. patirtis siejasi su kurėno „SüD.1“ dalyvavimu Vilhelmo teatro festivalyje, vykusiam rugpjūčio 2 d. Tai teatro festivalis, grindžiamas kūrybiška vietokūra ir Mažosios Lietuvos (Prūsijos) kultūrinio paveldo akcentavimu. Priekulės meno ir kultūros centro organizuojamo festivalio tema „Kraštas“ rėmėsi idėja pristatyti teatrinius pasirodymus septyniuose plaukiančiuose tradiciniuose Kuršių marių laivuose. Teatro trupių pasirodymus žiūrovai stebėjo iš Bulių salos (netoli Drevernos) pakrantėje užinkaruotos baržos. Keičiantis baržoje sėdintiems žiūrovams, surengti trys pasirodymų seansai. Kurėne „SüD.1“ pasirodė Klaipėdos pantomimos teatras „A“ (vadovas Aleksas Mažonas). Su Aurimu ir Rimu plukdėme septynių artistų trupę prie pontono, atlikdami stilizuotus priplaukimus ir nuplaukimus. Vasaros vidurio šeštadienį vėjas nedrumstė kūrybinių idėjų; didžiausias iššūkis buvo buvimas saulėje visą dieną. Žiūrovams, artistams ir laivininkams toks neįprasto formato festivalis paliko didelį įspūdį – jis parodė, kaip kūrybiškai ir įtraukiai galima pasakoti šio vandenų krašto istoriją ir reprezentuoti kultūrą.

„Sail Amsterdam“ – sugrįžimas po 20 metų

Buvo 2005 m., kai kurėno įgula – Romaldas Adomavičius, Rimas Neverauskas, Remigijus Dailidė ir aš – išsiruošėm į Amsterdamą. „Sail Amsterdam“, arba tiesiog „Sail“, yra nuo 1975 m. kas penkerius metus organizuojama miesto gimtadienio šventė, suburianti didžiulius burlaivius iš viso pasaulio. Tąkart kurėno „SüD.1“ dalyvavimą renginyje organizavo Nyderlanduose gyvenusi tarpukario Lietuvos jūrininko Rapolo Čemeškos dukra Milda su vyru Bertu ir vietos laivybos entuziastas Marselis.

Praėjus 20 metų, kelionę ryžomės pakartoti. Muziejaus direktorė Olga Žalienė parėmė šią idėją ir pasirūpino rėmėjų paieška. Padedant Nyderlandų Karalystės ambasadoriui Lietuvoje, suderinom paramą iš logistikos kompanijos

Sail Amsterdam 2025, organizatorių nuotrauka.

„Girteka“ laivo transportavimui iš Klaipėdos į Nyderlandus ir atgal. „DFDS Lietuva“ parūpino keltų paslaugas, Valstybinė Klaipėdos jūrų uosto direkcija prisidėjo prie laivo reprezentavimo renginyje. Lietuvos ambasados Nyderlanduose atstovas Mindaugas Žičkus padėjo paskleisti žinią tarp vietos lietuvių ir suorganizavo vietos lietuvių įmonės „Vindo Solar“ paramą nakvynei Amsterdame keturiems įgulos nariams. Viešiniui dalį eterio skirti sutiko nacionalinis transliuotojas – Lietuvos radijas ir televizija (LRT).

Pasirengimą iš organizacinės pusės padėjo koordinuoti muziejaus komunikacijos ir rinkodaros specialistės Goda Giedrikaitė ir Jolanta Intejeva, techniniais klausimais ir logistika rūpinosi muziejaus „ūkvedys“ Aurimas Rumša. Kelionėje prie įgulos prisijungė buvęs muziejaus edukatorius Gabrielius Kuliešius. Muziejus, Simonos Mikalkevičiūtės pastangomis, išleido suvenyrų liniją „Kad pūstų!“, marškinėlius, kepuraites, ženkliuką ir atvirukus.

„Sail 2025“ eiga

Renginys vyko penkias dienas – rugpjūčio 20–24 d. Pagrindiniai ir tradiciniai jo akcentai – laivų paradas, pasitinkant didžiuosius burlaivius Šiaurės jūros kanalu nuo šliuzų iki Amsterdamo centro, laivų ekspozicija, laivų turai palei krantines, koncertai ir didžiųjų burlaivių išlydėjimas.

Mūsų kelionė prasidėjo dar rugpjūčio 16 d., kai kurėnas buvo pakrautas ant platformos Klaipėdos Pilies uoste ir rugpjūčio 17 d. jau iškeliavo keltu per Baltijos jūrą. Rugpjūčio 18 d., pirmadienį, laivą nuleidome į vandenį Nardeno

Kurėnas „SūD.1“ prie krantinės Amsterdame, 2025 m. rugpjūčio 21 d. Autorius R. Adomavičius

marinoje (apie 20 km į rytus nuo Amsterdamo). Kitą dieną su M. Žičkumi iš ambasados ir mūsų pagalbininku, marinos reikalus tvarkančiu olandu Franku Ratelbandu, nuplaukėme iki Amsterdamo. Rugpjūčio 20 d. (trečiadienį) išplaukėme į parą Šiaurės jūros kanalą, apsisukome ir dalyvavome masiniame laivų plaukime Amsterdamo link. Parade plaukia visi, kas gali. Be jūrinių burlaivių ir jachtų, pramoginių ir karinių laivų, vandens juda įvairių tipų tradiciniai laivai iš visų Nyderlandų regionų. Skaičiuojama, kad šventinio parodo metu kanalu praplaukia apie 3 000–5 000 laivų. Sail 2025 organizatoriai teigia, kad per visas šventės dienas Amsterdamą aplankė 10 000 laivų.

Kitas tris dienas reprezentavome Lietuvos laivybos paveldą ir muziejų – bendravome su besidominčiais praeiviais ir plaukėme į pažintinius turus Ij įlankoje (Amsterdamo centrą supančiuose vandenyse), tarp gausybės laivų. Tokie plaukimai ratu palei krantines, prie kurių išsirikiavę burlaiviai ir tradiciniai laivai, yra pagrindinė Sail Amsterdam veikla. Nors sraute manevruoti sudėtinga, buvome atpažįstami ir matomi su Lietuvos, Ukrainos ir muziejaus vėliavomis. Taip paplūkdėme apie 30 žmonių, daugiausia vietos lietuvių.

Mūsų reprezentavimo ir viešinimo koordinatoriui Jolantai teko nemažas krūvis, tačiau pavyko sėkmingai pristatyti ir „SūD.1“, ir muziejų. Apie mūsų dalyvavimą „Sail 2025“ pasakojome tiesioginiuose įsijungimuose į LRT laidą, teikėme informaciją rėmėjams. Vienas svarbiausių tikslų ir iššūkių buvo vakaronės su vietos lietuviais

Kurėnas „SüD.1“ iškeliamas iš vandens Naarden miestelio marinoje, 2025 m. rugpjūčio 25 d. Autorius R. Adomavičius

organizavimas. Klaipėdos uosto parūpintais užkandžiais vaišino gausiai susirinkusius lietuvius, kuriems vadovavo Lietuvos ambasadorius Nyderlandų Karalystėje Neilas Tankevičius. Vakaronė pavyko – prie laivo nuolat prieidavo lietuvių grupelės ar pavieniai olandai, kurie prisiminė, kad „SüD.1“ buvo matę Amsterdamo krantinėse prieš 20 metų (2005 m.).

Rugpjūčio 24 d. (sekmadienį) apie pietus palikome šventę: didieji burlaiviai kanalu judėjo Šiaurės jūros link, o mes – priešinga kryptimi, Nardeno marinos link. Kartu plaukė būrelis lietuvių (6 ar 7) ir mūsų bičiulis olandas Frankas. Dalį kelio plaukėme su varikliu, tačiau paskutinę maždaug valandos atkarpą įveikėme būrėmis. Tai labai patiko tradicinės laivybos entuziastui Frankui, kuris turėjo progą pavairuoti Kuršių marių burvaltę.

Rugpjūčio 25 d. (pirmadienį) iškėlėme kurėną „SüD.1“ iš vandens ir pakrovėme į atvykusią platformą. Laivas savo keliu iškeliavo į keltą, o mes, įgula, muziejaus partnerių „Solorina“ mašina („Toyota Proace City“) pilni išpūdžių leidomės į kelią per Vokietiją ir Lenkiją Lietuvos link. Grįžus į Klaipėdą, laivo, plaukusio su keltu iš Kylio, teko dar vieną dieną palaukti.

Rugpjūčio 27 d. (trečiadienį) vėlai vakare platforma su vilkiku atvyko prie Pilies uosto krano. Tamsoje nuleidome laivą į vandenį, įstatėme stiebą, sutvirtinome jį štagais, pritvirtinome variklį, pritvirtinome laivavirves ir švertus. Po trumpo plaukimo laivo bortas prigludo prie pontono savo švartavimosi vietoje. Taip užbaigėme

„Kad Pūstų!“ Romaldas Adomavičius (1955–2019) su anūku ant rankų „Dangės flotilė“ metu, 2016–2017 m. Autorius A. Mažūnas

„Sail 2025“ ekspediciją. Visi prie šio projekto prisidėję Lietuvos jūrų muziejaus šeimos nariai pasirūpino, kad vienas žymiausių pasaulio jūrinių renginių turėtų ryškų lietuvišką akcentą. Mes ir Lietuva su jūra esame didesni!

Sezono apibendrinimas

Rugsėjį ir spalį dar įvyko du rudeniniai projekto „Ažuolinės burės“ plaukimai iki Juodkrantės ir atgal. Skaidrus dangus, vėstantis oras ir spalvas keičiantys medžiai Kuršių marių pakrantėse pranešė apie išpūdžių kupino kurėno „SüD.1“ 2025 m. navigacinio sezono pabaigą. Apibendrinant galime suskaičiuoti daugiau kaip 200 nuplauktų jūrmylių, 4 aplankytus renginius, iki 100 paplūdkdytų keleivių ir prisiminti sunkiai suskaičiuojamas valandas, praleistas ant medinių denio lentų.

Spalio 23 d. kurėnas „SüD.1“ kartu su dar penkiais mediniais buriniais draugais iškeltas žiemos poilsiui į „Memelio miesto“ angarą. Laivas išdžius, lentos pailsės, o pavasarį, užkamšius siūles ir atlikus remonto darbus, Lietuvos jūrų muziejaus kurėnas bus pasirengęs naujiems plaukimams – 26-ajam sezonui.

Ilgametis kurėno „SüD.1“ šiporius Romaldas Adomavičius sakydavo: „Kad pūstų!“

Romualdas Adomavičius
Direktoriaus pavaduotojas-vyriausias
muziejaus rinkinių kuratorius

SÜDUVIS

EDUKACINĖ MUZIEJAUS VEIKLA 2025 M.

Kaip prakalbinti laivą-muziejų M52 „SŪDUVIS“ – edukacinis projektas „Jūros saga“

LAIVAS-MUZIEJUS M52 „SŪDUVIS“: Baltijos jūra, nors palyginti maža bei sekli, visada buvo patraukli strateginė vieta. Daugelis minavo jos vandenį, norėdami užblokuoti priešo laivus, kad šie negalėtų praplaukti. Jos vandenys vis dar slepia daugybę minų. Ne vieną dešimtmetį čia dar bus vykdomos išminavimo operacijos. Aš buvau čia, su savo įgula, saugodamas šią jūrą, valydamas jos kelius.

LAIVO VADAS: Kelionėse į jūrą būdavo visko – ir džiaugsmo, ir nežinios, ir iššūkių.

SISTEMININKAS: Ir, be abejo, jūros liga – neišvengiama draugė.

ARTILERISTAS: O dar ilgesys. Ilgesys šeimos ir artimųjų, kai bangos tęsiasi be galo, o krantai atrodo tokie tolimi.

ELEKTROMECHANINĖS KOVINĖS DALIES VADAS II: Dėl dažnų gedimų „Sūduvio“ tarnyba buvo sustabdyta. Tačiau jis nebuvo sunaikintas – laivas perduotas Lietuvos jūrų muziejui, jo istorija tęsiasi.

APRŪPINIMO TARNYBOS VADAS: Džiaugiuosi galėdamas prisidėti prie „Sūduvio“ istorijos išsaugojimo. Tai – mūsų istorija. Svajoju apie dieną, kai ateis čia su anūkais ir parodysiu jiems: „Čia aš buvau, čia pridėjau rankas.“ Noriu, kad laivas gyventų toliau, kad juo galėtų džiaugtis ateities kartos.

LAIVO VADAS: Mes niekada nepamiršime, kaip jūros bangose mūsų „Sūduvis“ mums šnekėjo. Jis šnekėjo savo jūros sagą – stiprią, nesudaužomą, kaip ir jo įgula. Kapitonas leitenantas Vytautas Šakalis kadaise pasakė: „„Sūduvis“ išmagnetinimo niekada nepraeitų, nes įgula geležinė.“ Ir būtent ši įgula, jos stiprybė ir ryžtas, buvo tikrasis laivo variklis.

LAIVAS-MUZIEJUS M52 „SŪDUVIS“: Aš galbūt ir nebeplauksiu, bet mano siela – šis geležinis ryšys su įgula – visada liks. Ir net kai mano korpusas stovės ramiai, aš būsiu čia, primindamas apie tuos metus jūroje, apie tuos, kurie su manimi plaukė per bangas ir audras.

Ištrauka iš ekskursijos „Jūros saga“

Teksto autoriai:
Virginija Rimkaitė, Mindaugas Žvirgždys

Lietuvos jūrų muziejus, 2025 m. įgyvendindamas Klaipėdos miesto savivaldybės finansuojamą projektą, kvietė miestiečius pažinti priešmininio laivo gyvenimą.

Esminiu projekto elementu tapo patirtinė ekskursija „Jūros saga“. Tai garso kelionė, nukelianti į laivo-muziejaus M52 „Sūduvis“ istoriją. Jos metu lankytojai gali išgirsti pasakojimus apie laivo istoriją, misiją ir nuotykius Baltijos jūroje.

Laivo erdvėse girdimi tikri buvusių laivo įgulos narių pasakojimai, įgarsinti jų pačių, apie tarnybą Lietuvos karinių jūrų pajėgų priešmininiame laive M52 „Sūduvis“. Autentiškais pasakojimais apie tarnybą Lietuvos karinėse jūrų pajėgose dalijosi: Rimantas Preimantas (laivo vadas), Vitalijus Aleksandravičius (aprūpinimo tarnybos vadas ir laivo bocmanas), Andrius Kieła (sistemininkas), Darius Auškelis (sistemininkų komandos vadas), Justas Žaglinskis (elektromechaninės kovinės dalies vadas), Tomas Abroma- vičius (elektromechaninės kovinės dalies vadas), Edgaras Padimanskas (kokas), Andrius Galdikas (akustikas ir signalininkų komandos vadas),

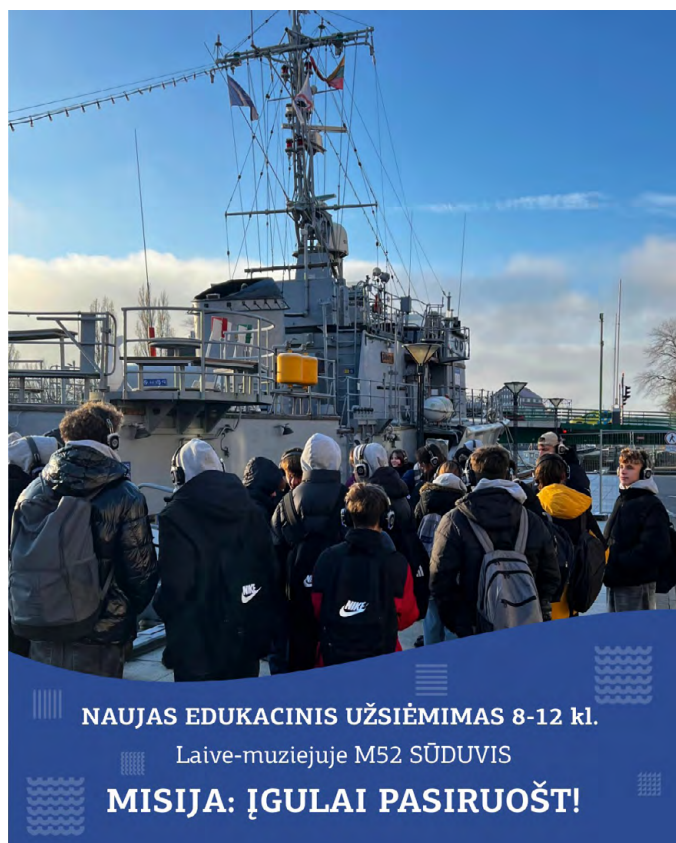
Andrius Riauka (vairininkų navigatorių komandos vadas), Marius Safonovas (artilieristas), Dainius Jurevičius (naras).

Ekskursijos dalyviai gali trumpam tapti vienu iš laivo įgulos narių: bocmanu, sistemininku, akustiku, artilieristu, elektromechaninės kovinės dalies vadu ar koku. Kiekvienas dalyvis gauna tam tikras užduotis, kurias turi atlikti ekskursijos metu. Pavyzdžiui, pasirūpinti įgulos maitinimu, patikrinti jūros dugno gylį ar užtikrinti laivo gyvybingumą.

„Jūros SAGA“ kūrė edukatorius Mindaugas Žvirgždys, aktorius Mikalojus Urbonas, scenarijų ir tekstą parašė Virginija Rimkaitė, muziką – kompozitorius Kristijonas Lučinskas.

Projekto metu buvo surengta 14 garso kelionių lietuvių ir anglų kalbomis, kuriose nepamamai apsilankė daugiau nei 150 dalyvių. Šia galimybe pasinaudojo Klaipėdos socialinių paslaugų centras „Danė“, Tautinių kultūrų centras, Klaipėdos verslo kolegija, krikščioniška privati Vaivorykštės Tako mokykla. Projekto „Jūros saga“ metu laivo-muziejaus „Sūduvis“ veiklą sąrašą papildė patirtinė garso ekskursija „Jūros SAGA“ anglų kalba.

Kartu su Klaipėdos jaunimo teatro aktoriais S. Lunevičiumi, A. Bareikiu, K. Biržiečiu ir O. Tokarevu buvo sukurta inscenizacija apie laivo įgulą, kuri miestiečiams parodyta Tarpautinės muziejų nakties ir Jūros šventės metu. Laivas čia tapo scena, kurioje aktoriai, savaip interpretuodami ekskursijos tekstą, pasakojo laivo įgulos istoriją. Kaip sako patys aktoriai, jie, keturi aktoriai, mėgino įkūnyti 40-ies žmonių įgulą, kuri kiekvieną dieną kartu dirbo, gyveno,

vykdė sudėtingiausias misijas ir neišsivaizdavo savo gyvenimo be šio laivo.

Pagal patirtinę ekskursiją buvo sukurtas naujas edukacinis užsiėmimas 8–12 klasių moksleiviams „Misija: pasiruošti įgulai“. Užsiėmimo metu moksleiviai per interaktyvias užduotis ir praktines veiklas supažindinami su skirtingomis jūrinėmis profesijomis, supranta jų svarbą įgulos darbe, suvokia, kaip kiekvienas įgulos nario indėlis prisideda prie saugaus ir sėkmingo laivo funkcionavimo. Užsiėmime dalyvavo apie 400 moksleivių ir mokytojų iš skirtingų Klaipėdos miesto mokyklų: Klaipėdos jūrų kadetų gimnazijos, Klaipėdos Vitės progimnazijos, Klaipėdos „Varpo“ gimnazijos, Klaipėdos Vytauto Didžiojo gimnazijos, Klaipėdos „Aukuro“ gimnazijos, Žaliakalnio gimnazijos, Verdenės progimnazijos, Klaipėdos Gedminų progimnazijos.

A. Mažūno nuotraukos

Baltijos muzeologijos mokykla 2025 Lietuvos jūrų muziejuje

Profesinio augimo ir noro tobulėti vedinos, 2025-ųjų birželį į Baltijos muzeologijos mokyklą Lietuvos jūrų muziejuje susirinko 30 muziejininkų iš Estijos, Latvijos ir Lietuvos.

Baltijos muzeologijos mokykla (<https://www.muzeologija.lv/en>) – nuo 2004 m. organizuojamas tarptautinis trijų Baltijos šalių projektas muziejininkų profesiniams gebėjimams tobulinti ir kultūriniam bendradarbiavimui skatinti,

derinant teorijos ir praktikos aspektus. Mokykla kasmet rengiama vis kitoje Baltijos valstybėje. 2025 m. garbė ją organizuoti Lietuvos jūrų muziejuje teko antrą kartą (pirmą kartą – 2012 m.).

2025-ųjų Baltijos muzeologijos mokykla buvo skirta aktualiai muziejų prieinamumo ir auditorijų plėtros temai (angl. *Museums Accessibility and Audience Development*). Užsiėmimų metu mokyklos kursantės nagrinėjo Baltijos šalių muziejų prieinamumo situaciją, diskutavo apie įvairias formas ir priemones užtikrinti muziejų prieinamumą visoms visuomenės grupėms, ypatingą dėmesį skiriant žmonių su negalia poreikiams, sprendė praktines užduotis ir kūrė auditorijų įtraukties strategijas.

Mokymus vedė lektorės, prieinamumo specialistės ir architektės iš Lenkijos: Paulina Tota-Stawarczyk, kurios specializacija – miestų

viešųjų erdvių ir pastatų pritaikymas visų naudotojų poreikiams, ir Martyna Bednarz, savo profesinėje veikloje daugiausia dėmesio skirianti socialiniams erdvių prieinamumo aspektams.

Tarptautinei muziejininkų bendruomenei buvo pristatytos Lietuvos jūrų muziejuje jau naudojamos priemonės, sukurtos projekto „Akvariumo ekspozicijos prieinamumo asmenims su negalia didinimas „Draugiški pojūčiams“ metu: įgarsintos orientacinės akvariumo ekspozicijos schemos bei taktilinės judėjimo krypties rodyklės, taktiliniai eksponatų modeliai, garsiniai aprašai bei į nuosavus įrenginius parsisiunčiami pageidaujamo šrifto dydžio tekstai lietuvių ir anglų kalbomis, nusiramino erdvės su specialiais baldais bei kitos naudojamos priemonės.

Nors muzeologijos mokyklai buvo kruopščiai pasiruošta iš anksto, netikėtumų netrūko – rimtą darbinę mokyklos atmosferą „skaidrino“ orų

išdaigos: išvykos į kaimyninius muziejus dieną merkė lietus, vėliau gąsdino smarkūs pajūrio vėjai. Tačiau visus nepatogumus įveikti padėjo svetingi Lietuvos jūrų muziejaus žmonės, kurie pasirūpino viešnių patogumu ir pasiūlė šiltas liemenes. „O kada gi kitąkart gyvenime išpuls proga Lietuvos jūrų muziejaus darbuotojų apranga pasipuošti?“ – juokavo kolegė iš Kupiškio, siūsdama asmenukę bendradarbiams. Una Sedleniece, viena iš Baltijos muzeologijos mokyklos iniciatorių, išvažiuodama, lyg tarp kitko, paklausė: „Ar negalėčiau jūsų komandos pasiskolinti organizuoti Baltijos muzeologijos mokyklą Latvijoje 2026-aisiais?“ Valio Lietuvos jūrų muziejui!

Jurgita Eglinskienė

Strateginio valdymo ir projektų valdymo muziejininkė-projektų koordinatore

Muziejus – tai vieta, kur galima juoktis, klausti, liesti, klysti ir kurti

Jau trejus metus Lietuvos muziejų specialistai tobulina kompetencijas užsienio muziejuose, grįžę rengia įtraukiančius patirties pasidalijimus kolegoms, o į Lietuvą atvyksta žinomi Vakarų Europos muziejų ekspertai. Vienas iš tokių renginių – 2025 m. rugsėjį Lietuvos jūrų muziejuje surengta Edukatorių stovykla. Dvi dienas dalyviai kartu su profesionaliais lektoriais iš Lietuvos, Švedijos ir Danijos ieškojo, kaip edukacija gali veikti moderniomis, tiesiogiai į lankytojo patirtis nukreiptomis ir ją atveriančiomis formomis, gilinosi į jutiminį prieinamumą muziejuje, kūno kalbos svarbą edukacijoje ir istorijų pasakojimo meną.

Edukacija Lietuvos muziejuose pradėjo augti tik atkūrus Lietuvos nepriklausomybę. 1997 m. įkurta Lietuvos muziejų asociacijos Švietimo sekcija, dėl kurios ši veikla pradėta sistemingai plėtoti muziejuose visoje Lietuvoje. Tuomet edukacija buvo suvokiama gana siaurai – kaip papildoma veikla šalia eksponavimo ir saugojimo.

Tik pastaraisiais dešimtmečiais edukacija tapo viena iš pagrindinių muziejų misijų, orientuota į lankytojo patirtį, įtraukimą ir mokymąsi per kultūrą. Muziejai nuo seniausių laikų buvo susiję su edukacija, tik skirtingais laikotarpiais tai buvo suvokiama nevienodai. Profesionalų patirtys teigia, kad edukacija turi formuoti suvokimą, o per jį – atmintį, supratimą ir nuomonę.

Danijos nacionalinės galerijos edukatorius Michaelis Hansenas. A. Mažūno nuotrauka

Edukatorių stovykloje pajūryje – kūrybinių patirčių virtuvė

Edukatorių stovyklos paskaitos vyko Baltijos jūros gyvūnų reabilitacijos centre. Bendrą patyrimą Edukatorių stovyklos dalyviai kūrė ir su Danijos nacionalinės galerijos edukatoriumi Michaeliu Hansenu, dirbančiu kūno kalbos metodais. Jo požiūris į muziejų edukaciją išskirtinis: „Muziejus turi būti vieta, kur kiekvienas lankytojas jaučiasi išgirstas – net jei jis nekalba žodžiais, – sako Michaelis. – Į muziejų einu ne tam, kad gaučiau faktinių žinių. Einu tam, kad patirčiau gyvenimą. Menas neturi atsakymų sąrašo. Prasmė gimsta pokalbyje – kartais net be žodžių. Leisti kūnui kalbėti – tai drąsa. Tai išėjimas iš saugios zonos, žodžių dominuojamos zonos.“

Švedijos nacionalinio muziejaus edukacijos kuratorė Ulla-Maj Saarinen, pristatė daugiajutiminius edukacijos metodus, vedė kūrybines dirbtuves apie gamtinius pigmentus. Muziejuje, kuriame ji dirba, ankstyvas meno patirtis įgauna kūdikiai, neturintys nė metų. Gamtinis dažas yra saugus net kūdikiui, tai suteikia visišką kūrybinę ir patirties laisvę.

Ulla-Maj Saarinen sako, kad kiekviena spalva turi ir savo skonį, o jo pažinimas nuo pat kūdikystės plečia asociacijų lauką: „Spalvos gali būti ne tik matomos, bet ir jaučiamos, uodžiamos, net ragaujamos, – sako edukacijos kuratorė. – Taip kūrybinis procesas tampa visapusiška patirtimi. Kūdikiai natūraliai tyrinėja pasaulį visais pojūčiais. Kodėl gi neleisti jiems to daryti

Švedijos nacionalinio muziejaus edukacijos kuratorė Ulla-Maj Saarinen. A. Mažūno nuotrauka

muziejuje? Kai spalva tampa kvapu, skoniu ar tekstūra, ji tampa ir prisiminimu. Tai holistinis patyrimas, kuris išlieka visam gyvenimui.“

Tiek Michaelis, tiek Ulla-Maj tvirtai laikosi požiūrio, kad muziejus – tai ne tik vieta žiūrėti į meną. „Tai vieta jį patirti, – sako Ulla-Maj. – Ir kiekvienas lankytojas – nuo kūdikio iki senjoro – turi teisę į tą patirtį. Todėl muziejai ateityje vietoje oficialių ir kartais labai formalių įstaigų taps įtraukiančiomis, per pojūčius suvokiamomis ir labai žmogiškomis erdvėmis.“

Neliečiamas muziejus tampa liečiamu

Lektoriai ne tik dalijosi praktiniais metodais, bet ir kalbėjo apie muziejų ateitį – kaip jie turėtų keistis, kad išliktų aktualūs ir prasmingi. „Muziejai turi tapti ne tik žinių saugotojais, bet ir patyrimų kūrėjais. Jie turi kalbėti ne tik apie praeitį, bet ir su dabartimi“, – sako Michaelis Hansenas.

Ulla-Maj Saarinen yra įsitikinusi, kad ateities muziejus – tai vieta, kur žmogus jaučiasi saugus būti savimi. Kur galima juoktis, klausti, liesti, klysti ir kurti.

Šioms mintims pritarė ir jas apibendrino istorijų pasakotoja Milda Varnauskaitė: „Muziejus neturi būti tylus autoritetas. Jis turi būti gyvas pokalbis – tarp meno, žmogaus ir pasaulio.“

Visa tai Edukatorių stovyklos dalyviai patyrė kūrybinėse dirbtuvėse ir įgyvendino atlikdami užduotis. Ulla-Maj Saarinen vedė dirbtuves, kuriose edukatoriai susipažino su natūralių pigmentų spalvų kvapais ir tapė šiais dažais. Michaelio Hanseno dirbtuvių užduotys buvo

itin sudėtingos, nes jis savo muziejuje dirba su ikimokyklinukais ir neigaliais suaugusiais. Stovyklos dalyviai turėjo nuleidę rankas po stalų, nematydami rezultato, nulipdyti ir žuviuką, ir paukščiuką – taip per patirtį suprasdami, kaip jaučiasi žmogus, turintis specialiųjų poreikių.

Patirtį keičianti istorijų galia

Įkvėpimu, kaip per istoriją pasiekti širdį, dalijosi profesionali istorijų pasakotoja Milda Varnauskaitė, pasirodanti festivaliuose visoje Europoje ir net Indijoje. Ji sako, kad „Istorijų pasakojimas – tai ne tik žodžiai, tai būdas kurti ryšį, įtraukti ir įkvėpti. Kiekviena istorija turi galią keisti. Kai pasakoji istoriją, tu kvieti žmonių keliauti kartu. Tai ne monologas – tai bendras patyrimas.“

M. Varnauskaitė dalinosi patirtimi, kad istorijų pasakotojai yra labai populiari Prancūzijos, Didžiosios Britanijos, Vokietijos ar net Indijos muziejuose. Pasak jos, Prancūzijoje jie dirba drauge su gidais: gidas pristato eksponatą, jo istoriją, o istorijų pasakotojas sujungia jį su bendru kontekstu. O Indijoje prie eksponatų yra tik labai lakoniški aprašai, todėl lankytojas yra priverstas samdytis istorijų pasakotoją. „Ir tai pasiteisina, – įsitikinusi lektorė, – taip esi supažindinamas su kultūriniu ir žmogiškuoju kontekstu.“

Atskleisti asmenines istorijas Milda Varnauskaitė padėjo ir Lietuvos jūrų muziejaus parodoje „Irkla is per Atlantą“. Ši paroda pasakoja apie Aurimo Valujavičiaus žygį per Atlantą ir interpretuoja keliautojo mintį, kad kiekvienas turi savo Atlantą, kurį įveikia arba ne. Su konkrečiais sprendiniais, kaip galima, nekeičiant, o tik papildant ekspoziciją, pritaikyti ją specialiųjų poreikių lankytojams, buvo susipažįstama ir nuolatinėje Lietuvos jūrų muziejaus ekspozicijoje. Akvariumo ekspozicijos papildytos net šešiais draugiškais klausos, lytėjimo pojūčiams sprendiniais, įrengtos trys naujos bei atnaujinta nusiraminto erdvė ir lankytojų kelias, sukurtos specialios paslaugos – edukacinės programos, ekskursija. Lankytojų patogumui sudaryta galimybė atsisiųsti garso įrašus ir tekstą skaitymui į savo įrenginį – taip užtikrinami visų asmenų, turinčių negalias poreikiai.

Akvariumo ekspozicijoje, papildytoje eduka-

cine garso siena „Draugiški klausos pojūčiams“, stovyklos dalyviai galėjo išgirsti krevetės, banginio ar pingvino garsus, liesti gyvūnų atliejas ir klausytis pasakojimų apie juos.

Nepaisant to, kad Lietuvos muziejai tampa vis labiau prieinami visiems, žmogiškojo santykio, dalijantis istorijomis, kurios sujungia praeitį su dabartimi, labai trūksta. Milda Varnauskaitė sako, kad istorijų pasakojimas muziejuose tik prasideda. Ir jos gali skleistis ne tik per žodį, bet ir per kūną, spalvą ar potyrį.

„Marta“ – vieta tobulėjimui

Tokias galimybes suteikia Lietuvos nacionalinio muziejaus įgyvendinama ambicinga ir novatoriška muziejinių kompetencijų ugdymo programa „Marta“. Ši programa, skirta nacionalinių ir valstybinių muziejų profesionalams, plečia ne tik tarptautinį bendradarbiavimą, bet ir leidžia sekti naujausias muziejų tendencijas.

Jau vien programos pavadinimas rodo kitokią požiūrį tiek į muziejuje dirbantį specialistą, tiek į jo lankytoją. „Marta“ reiškia „vadovė, šeiminkė“,

o muziejinėje erdvėje – mentorė, kuratorė. Taip muziejus tampa net tik „mūzų buveine“, bet ir bendruomenės augimo, tobulėjimo ir, svarbiausia, žmogiška žinių mainų vieta.

Kompetencijų stiprinimo poreikis išryškėjo prieš aštuonerius metus, atlikus tyrimą, kuris parodė, jog tik 10 proc. muziejininkų jaučiasi turintys pakankamai žinių. 2023 m. Kultūros

ministerija patikėjo Lietuvos nacionaliniam muziejui būti „Martos“ šeimininku. Šiuo metu programoje dalyvauja 17 institucijų.

Nina Puteikienė

**Kultūros komunikacijos ir rinkodaros
skyriaus vedėja**

Savos bangos. Tvarios ateities kūrėjų laboratorija

Daugelio mokslininkų teigimu, Baltijos jūra yra viena iš 5 labiausiai užterštų jūrų pasaulyje. Tai jūra, kurios ekosistemos, joje gyvenantiems gyvūnams kyla vis daugiau mirtinų pavojų. Jūra kenčia nuo ją supančių valstybių pramonės ir žemės ūkio veiklos, deguonies stokojančių negyvuųjų zonų plėtimosi – eutrofikacijos, didėjančio plastiko ir kitų atliekų kiekio.

Pasak Lietuvos jūrų muziejaus direktorės Olgos Žalienės, šiandien Lietuvos jūrų muziejus atlieka svarbią misiją – šviečia visuomenę apie aplinkoje vykstančius pokyčius, atskleidžia žmogaus veiklos poveikį Lietuvos gamtai ir Baltijos jūrai, skatina keisti įpročius ir elgesį – pasukti tvarumo keliu.

Kaip Baltijos jūra atrodo šiandien ir atrodys rytoj? Kokie veiksniai lemia jos ekosistemą? Gal joje greitai metu sutiksime ruonį padangarus, jūrų kiaulę naftoena pramonida ar menkė celofanus? Ką kiekvienas iš mūsų galime padaryti,

dėl tvaresnės ateities?

Atsakymų į šiuos klausimus kvietė ieškoti jau penktą kartą Lietuvos jūrų muziejaus organizuotas festivalis **„Savos bangos. Tvarios ateities kūrėjų laboratorija“**. 2025-aisiais birželio 21-ąją Klaipėdoje Danės skvere vykusį festivalį Lietuvos jūrų muziejus organizavo kartu su partneriu UAB „Ignitis renewables“.

Pagrindinė „Savos bangos. Tvarios ateities kūrėjų laboratorija“ idėja – parodyti, kad kiekvienas žmogus yra bendros ateities kūrėjas, kurio kasdieniai pasirinkimai lemia, ar jūroje bus išsaugota gyvybė ir Baltijos ekosistema, ar iškastinių kurą pakeis atsinaujinantys energijos šaltiniai, ar rasime būdų, kaip aplinką išgelbėti nuo plastiko taršos ir t. t.

Edukacinės laboratorijos

Svarbiausia festivalio ašimi kaip ir ankstesniais metais išliko Tvarios ateities kūrėjų laboratorija – specializuota erdvė, kurioje savo inovacijas, atradimus ir pasiūlymus kaip keisti mus supančią aplinką pristatė pirmaujančios Lietuvos mokslo institucijos, žaliosios energetikos įmonės ir aplinkosaugos organizacijos.

2025 m. festivalyje dalyvavo 17 skirtingų įmonių ir organizacijų tarp kurių aukštojo mokslo institucijos – Klaipėdos universitetas, KTU Aplinkos inžinerijos institutas, Klaipėdos mokslo ir technologijų parkas, viešojo sektoriaus įmonės ir įstaigos – Lietuvos energetikos institutas, AB „Klaipėdos vanduo“, valstybinis

mokslinių tyrimų institutas Gamtos tyrimų centras, Kuršių nerijos nacionalinio parko direkcija, Klaipėdos regiono atliekų tvarkymo centras, nevyriausybinės organizacijos – VšĮ „Žaliasis taškas“ ir Kūrybos namai „Basomis miške“, taip pat dalyvavo UAB „Toksika“ ir Lietuvos energetikos muziejus.

Muziejaus komanda džiaugiasi, jog prie festivalio pirmą kartą prisijungė Socialinių paslaugų centras „Klaipėdos lakštutė“. Centro darbuotojai ir centro lankytojai kvietė pažvelgti į panaudotus daiktus kitaip – ne kaip į šiukšles, o kaip į galimybes. Festivalio metu buvo pristatomi užimtumo veiklų metu sukurti dirbiniai iš antrinių žaliavų, atskleidžiantys, kaip iš pirmo žvilgsnio nebereikalingi daiktai gali atgimti naujam gyvenimui.

Prie festivalio dalyvių pirmą kartą prisijungė ir Klaipėdos „Varpo“ gimnazijos moksleiviai, kurie vedė festivalio lankytojams žiedinės ekonomikos dirbtuves.

Festivalio kultūrinė programa

Virtualios realybės filmas „Ateities Baltija“

Klaipėdoje įkurtoje studijoje „Muona Studio“ dirbantis kino kūrėjas Vilius Petrauskas specialiai festivaliui sukūrė virtualios realybės filmą „Ateities Baltija“. Menininkas prisimena, kaip gimė mintis pažvelgti į jūros ekosistemos ateitį: „Lankėmės Baltijos jūros gyvūnų reabilitacijos centre. Išgirdome jautrių istorijų apie išgelbėtus gyvūnus. Pažvelgę į jų dideles juodas akis, suprato – čia slypi istorija, kurią verta papasakoti.“

Filmas žiūrovus kviečia pasivaikščioti pietiniu molu, tik ne dabar, o ateityje – 2050-aisiais. Žiūrovai pasineria po vandeniu, kur jie pamato distopinę ateitį – užterštą jūros dugną, pilną žmonėms nebereikalingų atliekų padangų, butelių, jūrinių konteinerių. Į akis žiūrovui žvelgia ruonis *padangarus*, jūrų kiaulė *naftoena pramonida* ar menkė *celofanus*.

Klaipėdos lėlių teatras pademonstravo įspūdingą lėlių ir objektų teatro spektaklį „Apie žuvis ir žmones“. Spektaklio kūrėjai sako, kad „visos kada nors pagamintos plastmasės pakan-ka visam pasauliui apvynioti plastiko plėvele. Sausumoje plastiką kasame gilyn, slepiame sąvartynų sluoksniuose, dengiame žemės grums-

tais. Vandenyje esantį plastiką suvalgo laukiniai gyvūnai: paukščiai, vėžliai, žuvis ir banginiai. Tai, ko nesuvalgo, suyra į smulkias dalelytes – mikroplastiką. Mikroplastiko jau randama ne tik pasauliniame vandenyne, bet ir Marianų įduboje, Antarktidos ledynuose. Mikroplastiko esti ir jūros gyvūnuose, kuriuos vartoja žmonės, ir tai lemia, kad mūsų išmestas plastikinis puodelis vieną dieną sugrįš ant mūsų pietų stalo.“ Spektaklio dailininkė ir režisierė – Gintarė Radvilavičiūtė, dramaturgė bei teksto autorė – Virginija Rimkaitė, kostiumų dailininkė – Giedrė Brazytė, kompozitorė – Ieva Parnarauskaitė.

Vilniaus dailės akademijos Telšių fakulteto dėstytojas skulptorius Donatas Repeika bei absolventai Gabija Aliukonytė ir Ignas Mikalauskas surengė atviras meninės instaliacijos „Jūržolės“ dirbtuves. Dirbtuvių metu iš panaudotų plastiko butelių ir metalo atliekų buvo sukurta meninė instaliacija, kuri eksponuojama prie Baltijos jūros gyvūnų reabilitacijos centro. Instaliacija kviečia kiekvieną praeivį, keliaujan- tį aplankyti centre slaugomų ruoniukų ar į paplūdimį, susimąstyti apie plastiko taršą Baltijos pajūriui.

Atsigręžti į Baltijos jūrą kvietė ir **violončelininkų grupė Voiceless, kartu su kompozitoriumi Jievaru Jasinsku** specialiai festivaliui

sukūrę Mikalojaus Čiurliono poemos „Jūra“ šiuolaikinę interpretaciją. Festivalio dalyviai turėjo galimybę išgirsti, kaip skamba jūra, kai ji kalba apie ateitį.

Vienu iš labiausiai festivalio lankytojus nustebinusių akcentų tapo *Stand up* komikų programa. Festivalio organizatoriai metė iššūkį komikams ir kvietė pamėginti kalbėti su humoru sudėtingomis temomis – apie Baltijos jūros užterštumą, žmonių pasirinkimus ir galimybes elgtis tvariau. Programą kūrė **K2 Comedy Club** komikai: Deividas Liudvinavičius, Arnoldas Zalanskas, Tomas Bumblauskas, Kiril Grigoraščiuk ir Gediminas Povilavičius.

Atviram ir įkvepiančiam pokalbiui kvietė **diskusija „Kas yra tikrasis tvarumas? Mitai ir realybė“**. Dalyviai aiškinosi, ar tvarus gyvenimas išties brangus? Ar atsisakyti plastiko –

viskas, ko reikia? O gal elektriniai automobiliai nėra tokie ekologiški, kaip atrodo? Diskusijoje dalyvavo tvarumo ambasadorė Živilė Vaškytė-Lubienė, Lietuvos jūrų muziejaus direktorė Olga Žalienė, UAB „Ignitis renewables“ aplinkosaugos ekspertė Agnė Lukoševičienė, mados inžinerijos magistrė ir gamtos mylėtoja dizainerė Olesia Les, biologė dr. Vaida Survilienė, menininkė Agnė Kišonaitė ir tvaraus turizmo puoselėtojas Janis Žekanis.

Kristina Skiotytė-Radienė
Edukacijos skyriaus vedėja

Nina Puteikienė
Kultūros komunikacijos ir rinkodaros skyriaus vedėja

A. Mažūno nuotraukos

**AKVARIUMO IR GYVŪNŲ PRIEŽIŪROS
APŽVALGA 2025 M.**

Kas nuveikta Akvariumo ir jūrų gamtos skyriuje per 2025 metus?

Kaip ir kiekvienais metais, skyriaus biologai daugiausia dėmesio skyrė akvariumo ir jūrų faunos ekspozicijos kokybei užtikrinti bei ją turtinti. Kokybės užtikrinimas akvariume buvo neatsiejamas nuo kasdienės gyvybės palaikymo sistemų priežiūros, profilaktikos bei remonto. Tam buvo būtina ne tik reguliari technologinių sistemų techninė priežiūra, bet ir nuolatinis darbas: reikiamo druskingumo vandens gaminimas, akvariumo sistemų smėlio filtrų plovimas, ozonatorių, UV sterilizatorių bei putų rinkiklių optimalaus veikimo užtikrinimas, povandeninių darbų atlikimas, akvariumų dugno smėlio valymas sifonu bei akrilo panelių švaros iš vidinės pusės užtikrinimas. Kasmet, pasibaigus vasaros sezonui, skyriaus ichtiologams tenka atsakingas darbas – nušlifuoti lankytojų subraižytus akrilo stiklus ir pagrindinio akvariumo tunelio plokštes iš sausosios pusės.

Vienas svarbiausių kasdienių darbų, be abejo, yra nuolatinis žuvų ir bestuburių maitinimas įvairiarūšiais šaldytais pašarais (krevetėmis, kalmarais, dvigeldžiais moliuskais, uodo trūklio lervomis ir žuvimis) ir sausais gyvūninės bei augalinės kilmės granuliuotais bei dribsnių pavidalo pašarais, pagamintais žinomų sertifikuotų gamintojų, pavyzdžiui, *Ocean Nutrition* (Belgija). Medūzų, koralų bei žuvų jauniklių šėrimui iš įsigytų cistų (kiaušinėlių) kasdien buvo auginami artemijų naupliai, kurie vėliau dar praturtinami vitaminais. Tai puikus pašaras, užtikrinantis minėtų organizmų klestėjimą akvariume. Dar viena neatsiejama skyriaus veiklos dalis – nuolatinis rfinės druskos, aktyvuotos anglies ir vandens papildų (magnio, stroncio, kalcio chlorido, kalio, sodos, mikroelementų ir kitų medžiagų) tiekimo užtikrinimas. Be šių priemonių neįmanoma palaikyti reikiamos vandens kokybės, ypač svarbios normaliam koralų ir medūzų vystymuisi. Taip pat nuolat buvo užtikrinamas vandens fizikinių ir cheminių parametrų kontrolės priemonių įsigijimas bei šių parametrų stebėseną. Metų pabaigoje į muziejaus fondus pateikta šių parametrų stebė-

senos suvestinė, o kas ketvirtį siunčiamos atskirų akvariumų gyvūnų apskaitos suvestinės. Labai svarbus ir atsakingas darbas yra įsigytų žuvų karantinavimas, profilaktika, gydymas bei jų auginimas karantino akvariumuose, kol jos galiausiai perkeliamos į nuolatinę gyvenamąją vietą – ekspozicinius akvariumus. Kartais žuvys būna per mažos, todėl karantino akvariumuose jas tenka auginti metus ar net dvejus.

Siekdami užtikrinti akvariumo gyvūnų rūšinę įvairovę, praėjusiais metais įsigijome 77 vienetų koralinių rifų, Atlanto, Baltijos jūros ir gėlavandenių žuvų ir bestuburių, priklausančių 23 rūšims. Taip pat, nepaisant ištisų sudėtingo proceso, buvo sėkmingai išveistos paprastosios medūzos (*Aurelia aurita*), kurios demonstruojamos akvariumo II aukšto Kreisel tipo rotaciniam akvariume. Dar viena muziejaus specialistų pergalė – pagaliau vėl pavyko išauginti apie 3 000 vijūnų lervučių, iš kurių iki 5–6 cm užaugo

apie 2 000 jauniklių. Tų pačių metų rudenį jie buvo oficialiai paleisti į Dumblio ežerą Šilutės rajone. Taip pat buvo išveista pora dygiųjų rajų (*Raja clavata*): karantino akvariume paaugę jaunikliai papildys šaltavandenę jūrinę akvariumo ekspoziciją. Du akvariumo ichtiologai – Artūras Skabeikis ir Tadas Poškys – dalyvavo Lietuvos sveikatos mokslų universiteto (LSMU) organizuotuose nuotoliniuose teoriniuose bei praktiniuose *in situ* kursuose ir įgijo sertifikatus, leidžiančius vykdyti eksperimentus su gyvūnais ir juos veisti nelaisvėje.

2024 metų pabaigoje II aukšto ekspozicijoje buvo įrengtas naujas akrilo cilindras, kuriame planuota apgyvendinti žuvis klounus ir aktinijas, pademonstruojant tamprų sugyvenimą, vadinamą simbiozę, tarp primityvaus duobagyvio ir sudėtingos sandaros bei elgsenos stuburinio gyvūno. Metų pradžioje, praėjus akvariumo biologinio brendimo laikotarpiui, buvo įsigyti minėti gyvūnai, o metų pabaigoje mes jau galėjome džiaugtis gausiu aktinijų (*Entacmaea quadricolor*) čiuptuvų kilimu (jos gerai dauginasi akvariume dalijimosi būdu), tarp kurių nardė būrelis paprastųjų klounų (*Amphiprion ocellaris*).

Akvariumo vyresnysis ichtiologas Tadas Poškys Europos Akvariumų Sąjungos Kuratorių (EUAC) konferencijoje Stambule (Turkija) perskaitė pranešimą apie didžiųjų eršketų (*Huso huso*) mitybą LJM pagrindiniame akvariume tema „Adapting to Change: The Beluga Sturgeon Response to New Environmental and Feeding Challenges“. Tą patį rudenį jis dalyvavo Vienoje (Austrija) vykusioje konferencijoje „Fish of Muddy Waters“, kur įgijo teorinių žinių apie vijūnų veisimą akvariumo sąlygomis ir pasidalijo savąja patirtimi su kolegomis iš kitų Europos šalių.

Iki 2025 metų gruodžio 20 d. buvo parengta ir internete paskelbta informatyvi virtuali paroda „Kaip padėti vijūnams grįžti į gimtąsias vietas“, kurioje pasakojama apie vijūno ypatinumą, jo veisimo nelaisvės sąlygomis subtilybes bei paleidimą į gamtinį vandens telkinį. Taip pat parengtos dvi parodos apie tridaknas ir sibirinę gagą (*Polysticta stelleri*), paskelbtos LIMIS siste-

moje. Keletas sibirinių gagų iškamšų yra saugoma ir muziejaus fonduose.

LIMIS sistemoje suskaitmeninti 1 587 biologiniai objektai, daugiausia – jūrinių moliuskų kriauklės.

Akvariumo specialistai nuolat sulaukia prašymų iš įvairių privačių asmenų, žurnalistų ir kitų institucijų suteikti konsultacijas arba interviu įvairiais jūrinės biologijos ar akvariumo priežiūros klausimais. Biologams dažnai teko konsultuoti ir visai su jūra nesusijusiomis gamtinėmis temomis. Keletą kartų buvo konsultuota vertėja dėl jūrinių gyvūnų lietuviškų pavadinimų, taip pat suteikta informacija Latvijos jūrų žinduolių tyrėjams apie jūros kiaulių stebėjimus Lietuvos priekrantėje. Be to, specialistai skaitė paskaitas apie Baltijos jūros problemas Klaipėdos progimnazijose, ornitologinę paskaitą Kretingos S. Daukanto progimnazijoje ir kt.

Kilus problemų su vienu pratekančiu tropiniu akvariumu, bandyta atlikti hermetinimo darbus savo jėgomis, hermetiku užsandarinant akvariumo akrilo stiklą. Tačiau po kiek laiko pratekėjimas pasikartojo, todėl nuspręsta pagaminti naują, tokio pat dydžio ir formos akvariumą iš polipropileno lakštų, panaudojant tą pačią akrilo plokštę ir, jeigu pavyks, išmontuojamus interjero elementus. Suradus rangovą, besispecializuojantį šioje srityje, tikimasi, kad iki 2026 metų vasaros sezono pavyks naujai pagamintą akvariumą pastatyti į vietą ir grąžinti į karantino akvariumus iškeltas žuvis.

Taip pat galutinai sutvarkyta iki šiol optimaliai neveikusi tropinių akvariumų vandens ozonavimo sistema. Tai pagerino ekspozicinių akvariumų vandens skaidrumą ir reikšmingai prisidėjo prie jų vizualinės kokybės.

Saulius Karalius

Akvariumo ir jūrų gamtos skyriaus vedėjas

Iššūkiai auginant ir veisiant paprastas medūzas Lietuvos jūrų muziejuje

Jaunos medūzos laboratoriniame akvariume (A.Mažūnas)

Paprastosios medūzos (*Aurelia aurita*) Lietuvos jūrų muziejaus akvariume su pertraukomis auginamos ir veisiamos nuo 2013 metų. Ilgiau nei dešimtmetį dirbant su šiais gyvūnais patirta, jog jų priežiūra, auginimas ir veisimas reikalauja itin didelio kruopštumo ir atsakomybės, o nedidelės proceso metu padarytos klaidos gali labai greitai sukelti medūzų vystymosi ir augimo sutrikimus, mechaninius pažeidimus ar net praradimus. Paprastųjų medūzų priežiūros, auginimo ir veisimo srityje dažniausiai susiduriama su 2 pagrindiniais iššūkiais: kaip išlaikyti augančius ir lytiškai subrendusius individus sveikus ir vizualiai gerai atrodančius kaip įmanoma ilgesnį laikotarpį bei kaip išgauti kokybiškus kitos kartos jaunikius, dirbtinai sukėlus polipų strobiliaciją.

Išlaikyti augančius bei lytiškai subrendusius individus sveikus ir turinčius aukštą ekspozicinę vertę yra nemažas iššūkis, nes ypatingai didelį paprastųjų medūzų jautrumą mechaniniams pažeidimams ir įvairiems vandens kokybės parametrams sąlygoja tai, kad net 95–96 proc. jų kūno sudaro vanduo, o likusią dalį – minkšta drebutinė masė. Smulkūs mechaniniai pažeidimai (kūno įdrėskimai, čiuptuvo dalies nutraukimai ir pan.) labai retais atvejais medūzoms

padaromi akvariumo valymo metu, kai ribotoje erdvėje esant dideliame stambiųjų medūzų kiekiui kai kurios iš jų būna švelniai užkabinamos valytuvu ar vandens nusiurbimo žarna. Kadangi paprastosios medūzos išsiskiria gerai išreikštais regeneracijos mechanizmais, nedideli akvariumo priežiūros metu padaryti mechaniniai jų kūno pažeidimai beveik visada išnyksta per dvi savaites. Kita dažnai pasitaikanti paprastųjų medūzų augimo ciklo, gyvybinių funkcijų ir aktyvumo sutrikimų priežastis yra vandens kokybės supratėjimas dėl padidėjusios organinės taršos arba fiziko-cheminių parametrų pokyčių. Vanduo medūzoms auginiui gaminamas iš beveik visiškai distiliuoto (atvirkštiniu osmosu) vandens, į jį pridedant reikiamą kiekį specialios duobagyviams skirtos druskos, kurios sudėtyje yra įvairių sėkmingam medūzų funkcionavimui reikalingų mikro- ir makroelementų. Visgi, kadangi medūzos maitinamos gyvu maistu (*Artemia salina* nauplijais) neįmanoma išvengti biologinės taršos, kuri sukelia azoto ir fosforo junginių koncentracijos padidėjimą vandenyje. Supratėjusi vandens kokybę akivaizdžiai pastebima paprastųjų medūzų morfologijoje: jų kūnas susitraukia, išsiverčia į priešingą pusę, pasidengia duobutėmis, nes prastos kokybės vanduo sukelia hiperaktyvų individų „pumpavimą“ arba šie judesiai visiškai išnyksta. Siekiant paprastųjų medūzų auginimo terpėje palaikyti reikiamus vandens kokybės parametrus, nuolat atliekami nitritų, nitratų, amonio ir fosfatų koncentracijos vandenyje tyrimai. Nustačius šių parametrų koncentracijos padidėjimą, pradedamas didinti keičiamo vandens kiekis ir sumažinamas šeriamo maisto kiekis – tai dažniausiai pagerina situaciją. Itin didelį paprastųjų medūzų jautrumą vandens kokybei iliustruoja du Lietuvos jūrų muziejuje įvykę atvejai. Pirmą kartą visa nauja LJM išveista medūzų karta per dvi dienas buvo prarasta jas perkėlus į ekspozicijoje stovėjusį cilindrinį akvariumą. Ištyrus šio įvykio priežastis nustatyta, kad paprastųjų medūzų akvariumo sistemos vamzdyne buvo viena varinė jungtis,

1 pav. Senos, normalią kūno formą praradusios paprastosios medūzos. A. Mažūno nuotrauka

kuri per labai trumpą laiką sukėlė negrįžtamus medūzų organizmų pažeidimus. Pakeitus akvariumo vandenį ir varinę jungtį plastikine, tame pačiame cilindro formos akvariume vėliau sėkmingai buvo auginamos dar kelios medūzų kartos. Antrasis greito paprastųjų medūzų populiacijos praradimo atvejis užfiksuotas 2025 metais. Lietuvos jūrų muziejuje nepavykus savarankiškai išveisti medūzų, kelios dešimtys suaugusių individų buvo pargabentos iš Nyderlandų. Paleidus medūzas ekspoziciniame akvariume, per savaitę visi individai sunyko. Išsiaiškinus priežastis, galėjusias jas pražudyti, paaiškėjo, kad viršutinio recirkuliacinio baseino, kuriame buvo kaupiamas atvirkštinio osmoso būdu pagamintas vanduo, hidroizoliacinė danga – poliurėja – keliose vietose buvo atšokusi bei sutrūkusi, todėl kenksmingos medžiagos iš betono pateko į vandenį. Pradėjus medūzoms skirtą atvirkštinio osmoso būdu pagamintą vandenį laikyti kitame, sandariame ir tinkama hidroizoliacine medžiaga padengtame baseine, paprastosios medūzos buvo sėkmingai išveistos ir iki šiol auginamos bei eksponuojamos LJM akvariume.

Didžiausias ir dažniausiai pasitaikantis paprastųjų medūzų auginimo ir veisimo proceso iššūkis – išgauti kokybiškus kitos kartos jauniklius, dirbtinai sukėlus polipų strobiliaciją. Ramybės stadijos polipai dirbtinai stimuliuojami: keturias savaites laikomi šaldytuve, 7 °C temperatūroje, imituojant žiemos sąlygas, o vėliau perkeliama į šildomą patalpą ir gausiai maitinami, imituojant pasavario sąlygas

2 pav. Paprastosios medūzos polipai ramybės ir strobiliacijos stadijose. A. Mažūno nuotrauka

ir sukeliant dauginimosi pradžią. Nors visada taikomas identiškas strobiliacijos inicijavimo metodas, rezultatai kardinaliai skiriasi: vienais atvejais procesas pavyksta puikiai, o kitais atvejais – visiškai nesėkmingai. Net gavus nedidelį kiekį silpnų efyry, jos prastai vystosi ir metefyros stadijoje pradeda lėtai nykti. Jos niekada nepasiekia lytinės brandos, todėl, nepavykus gauti norimo rezultato, visas procesas turi būti kartojamas iš naujo.

Apibendrinant galima teigti, kad paprastųjų medūzų auginimas ir veisimas yra kruopštus procesas, reikalaujantis daug laiko, pastangų ir specialybinių žinių, nuolat keliantis iššūkius bei skatinantis taikyti naujus, nestandartinius sprendimus.

Saulius Karalius

Akvariumo ir jūrų gamtos skyriaus vedėjas

Dirbtinis vijūno (*Misgurnus fossilis*) veisimas Lietuvos jūrų muziejaus karantino akvariumuose

Vijūnas (*Misgurnus fossilis*) yra viena iš nykstančių gėlavandenių žuvų rūšių, pasižyminti išskirtiniu gebėjimu išgyventi nepalankiomis aplinkos sąlygomis. Gamtoje ši žuvis gali gyventi dumblėtuose, mažai deguonies turinčiuose vandens telkiniuose, pakęsti temperatūros svyravimus ir net trumpalaikį vandens trūkumą. Dėl šių savybių vijūnas dažnai laikomas itin atsparia rūšimi. Tačiau veisimas dirbtinėmis sąlygomis yra kur kas sudėtingesnis nei galima tikėtis. Nors suaugę individai išlieka ištvermingi, jų reprodukcija ir ankstyvas embrionų bei lervų vystymasis yra labai jautrūs aplinkos pokyčiams, stresui ir manipuliacijų tikslumui. Tai rodo, kad natūrali ištvermė nebūtinai reiškia lengvą reprodukcijos kontrolę laboratorijoje ar akvakultūros sąlygomis.

Dirbtinis vijūno veisimas prasideda nuo tinkamo reproduktorių paruošimo. Vienas svarbiausių veiksmų šiame etape yra stabilios aplinkos palaikymas. Žuvis buvo laikomos pamažu didinant vandens temperatūrą nuo 12° iki 18 °C, vengiant staigių pokyčių. Net nedideli temperatūros svyravimai ar manipuliacijos gali sukelti stresą, kuris tiesiogiai veikia hormonų sistemą. Padidėjęs streso hormonų, ypač kortizolio, kiekis gali slopinti reprodukcinį procesą, sutrikdyti kiaušinėlių brendimą ir sumažinti jų gyvybingumą. Patelės ne visada atiduoda ikrelius vienu metu, o jų brandos lygis gali skirtis. Dalis kiaušinėlių gali būti jau perbrendę, o kiti dar nėra visiškai subrendę, todėl bendras apvaisinimo

efektyvumas sumažėja.

Siekiant sumažinti stresą manipuliacijų metu, buvo naudojamas anestetikas 2-fenoksietanolis. Ši medžiaga leidžia saugiai imobilizuoti žuvis ir sumažinti jų fiziologinį atsaką į stresą. Tačiau paaiškėjo, kad patinai ir patelės į anestetiką reaguoja nevienodai: patinams dažniausiai reikėjo didesnės koncentracijos – iki 0,5 ml/l, o patelėms pakako mažesnės, apie 0,3 ml/l koncentracijos. Šis skirtumas greičiausiai susijęs su metabolizmo intensyvumu ir elgsena. Patinai dažnai būna aktyvesni, jų kvėpavimas intensyvesnis, todėl anestetikas greičiau pašalinamas iš organizmo. Patelės, ypač artėjant ovuliacijai, būna ramesnės, jų metabolizmas lėtesnis, todėl anestetikas veikia stipriau ir ilgiau. Taip pat svarbų vaidmenį gali atlikti hormoniniai pokyčiai, keičiantys nervų sistemos jautrumą cheminėms medžiagoms. Šis skirtumas yra svarbus, nes netinkama anestetiko dozė gali sukelti papildomą stresą arba apsunkinti manipuliacijas.

Ovuliacijai skatinti buvo naudojami du skirtingi metodai – karšio hipofizės preparatas ir sintetinis hormoninis preparatas „Ovopel“. Abu metodai buvo veiksmingi, tačiau jų poveikis skyrėsi. „Ovopel“ veikė greičiau ir kiaušinėliai brendė sparčiau, tačiau padidėjo rizika, kad ikreliai perbręs. Tai reiškia, kad laikotarpis, per kurį kiaušinėliai yra tinkamiausi apvaisinti, tapo trumpesnis. Jei apvaisinimas neatliekamas laiku, dalis embrionų gali nesusidaryti. O naudojant karšio hipofizės preparatą, kiaušinėliai

brendo lėčiau, bet tolygiau, o apvaisinimo rezultatai buvo stabilesni. Tai leidžia manyti, kad natūralūs hormoniniai preparatai geriau atitinka vijūnų fiziologinius procesus.

Hormonų dozavimas taip pat turėjo didelę reikšmę. Jei patelės pilvas buvo minkštas ir jau buvo jaučiami subrendę kiaušinėliai, pakako vienos injekcijos. Tačiau dažniau buvo taikoma dviejų injekcijų schema: pirmiausia maža paruošiamoji dozė, o vėliau – pagrindinė. Šis metodas padėjo užtikrinti tolygesnę ovuliaciją ir sumažino asinchroninio brendimo riziką. Tai rodo, kad palaipsnis hormoninis stimuliavimas leidžia organizmui natūraliau reaguoti į pokyčius.

Apvaisinimas buvo atliekamas sausuoju būdu, kuris leidžia efektyviai išnaudoti trumpą spermatozoidų aktyvumo laiką. Pieniai buvo

surenkami atsargiai, vengiant kontakto su vandeniu, nes net nedidelis drėgmės kiekis gali sumažinti spermatozoidų gyvybingumą. Surinkti pieniai buvo sumaišomi su ikrėliais sausame inde ir tik po to įpilamas vanduo. Maišymui buvo naudojama vandens paukščio plunksna, kuri leidžia švelniai paskirstyti pienus ir nepažeisti jautraus ikrėlio paviršiaus. Tai svarbu, nes mechaniniai pažeidimai gali sutrikdyti embriono vystymąsi.

Vienas iš pastebėtų ribojančių veiksnių buvo nedidelis pienių kiekis. Nors papildoma patinų hormoninė stimuliacija padidino pienių kiekį, tai ne visada pagerino apvaisinimo rezultatus. Tai rodo, kad svarbus ne tik pienių kiekis, bet ir jų kokybė. Jei spermatozoidai yra mažai judrūs arba greitai praranda aktyvumą, net didesnis jų kiekis neužtikrina geresnio apvaisinimo.

Po apvaisinimo prasidėjo inkubacijos laikotarpis, kurio metu buvo palaikoma pastovi temperatūra ir užtikrinama tinkama vandens kokybė. Pirmieji vijūnų išsiritimai buvo stebėti praėjus maždaug trimis paroms nuo apvaisinimo – tada pasirodė pirmosios lervos. Tačiau ritimasis nevyko vienu metu. Visas procesas truko ilgiau nei 25 valandas, per kurias palaipsniui išsiritė vis daugiau lervų. Toks nevienalaikis ritimasis rodo, kad embrionų vystymosi greitis šiek tiek skyrėsi, todėl vienos lervos pasirodė anksčiau, o kitos – vėliau.

1 lentelė. Vijūnų patelių injekavimas ir absoliutus vislumas

Patelių svoris (g)	Hipofizė (ml)	Laikas nuo su injekavimo iki ovuliacijos (val.)	Ikrų kiekis (g)	Ikrų skaičius (vnt.)	Apvaisinimo laikas (val.) 2025 07 19	Ritimasi pradžia (val.) 2025 07 22
51	0,05	18	7,3	5256	15 ⁰⁰	7 ⁰⁰
44	0,04	18	6,16	4435	15 ⁰⁵	7 ⁰⁰
39	0,04	18	5,46	3931	15 ¹⁰	7 ⁰⁰
34	0,03	20	4,2	3024	17 ²⁰	7 ⁰⁰
24	0,03	21	2,88	2073	18 ³⁰	7 ⁰⁰
43	0,02	18	6,2	4464	15 ²⁰	7 ⁰⁰
35	0,04	19	4,55	3276	16 ⁰⁰	7 ⁰⁰
40	0,04	18	5,6	4032	15 ²⁵	7 ⁰⁰
44	0,05	19	5,72	4118	16 ¹⁰	7 ⁰⁰
38	0,04	18	4,94	3557	15 ²⁵	7 ⁰⁰

Pirmosiomis dienomis lervos maitinasi iš trynio maišelio, kuris palaipsniui rezorbuojamas. Šis procesas trunka apie tris paras. Tačiau dar prieš visiškai išnykstant trynio atsargoms, lervos pradeda aktyviai maitintis. Šiuo metu jos buvo šeriamos artemijų naupliais, kurie yra tinkamo dydžio ir lengvai virškinami. Pastebėta, kad per didelis maisto kiekis gali pabloginti vandens kokybę, todėl svarbu palaikyti optimalų šėrimo tankį.

Vienas kritinių laikotarpių yra pirmosios dienos po išsiritimo, kai lervos turi išorines žiaunas. Šiuo metu jos yra ypač jautrios aplinkos pokyčiams. Jei vandenyje kaupiasi organinės medžiagos, gali pradėti augti siūlinės grybų struktūros. Šie dariniai gali apaugti paviršius ir net pažeisti išorines lervų žiaunas. Siekiant to išvengti, priedugnyje suformuojama silpna vandens srovė ir reguliariai šalinamos grybinės apnašos. Taip pat taikomas stabilus apšvietimo režimas, nepalankus grybams daugintis.

Nepaisant visų taikytų priemonių, bendras išsiritusių lervučių procentas buvo apie 7,9 %. Tai patvirtina, kad dirbtinis vijūno veisimas yra sudėtingas procesas, kuriame svarbus kiekvienas etapas. Net ir nedideli nukrypimai nuo optimalių sąlygų gali turėti didelę įtaką galutiniam rezultatui.

Apibendrinant galima teigti, kad dirbtinis vijūno veisimas reikalauja ne tik tinkamos įrangos, bet ir gero biologinių procesų supratimo. Svarbiausi veiksniai yra streso mažinimas, tinkamai parinkta hormoninė stimuliacija, tikslus apvaisinimo laikas ir kruopšti ankstyvo vystymosi priežiūra. Šis procesas parodo, kad net ištvermingos rūšys reprodukcijos metu gali tapti labai jautrios, o jų sėkmingas veisimas priklauso nuo gebėjimo užtikrinti stabilias ir biologiniu požiūriu tinkamas sąlygas.

Tadas Poškys

Akvariumo ir jūrų gamtos skyriaus vyresnysis ichtiologas

Jūrų liūtų aplinkos praturtinimas: principai, priemonės ir efektyvumo vertinimas

Jūrų žinduoliai yra smalsūs ir žaismingi gyvūnai. Jiems reikalinga įvairi stimuliacija, kurią gali suteikti aplinkos praturtinimas. Aplinkos praturtinimas yra svarbi gyvūnų gerovės užtikrinimo priemonė. Jis ne tik pajvairina gyvūno kasdienę veiklą, bet ir padeda išvengti elgesio problemų: agresijos, stereotipinio (pasikartojančio) elgesio ir su įtampa susijusių sutrikimų.

Tinkamai suplanuotos aplinkos praturtinimo programos skatina natūralų, rūšiai būdingą elgesį – tyrinėjimą, medžioklės imitavimą, socialinę sąveiką ir problemų sprendimą. Aplinkos praturtinimas gali būti įvairių formų: fizinis (nauji objektai, skirtingos tekstūros, vandens srovių ar erdvės pokyčiai), pažintinis (užduotys, galvosūkių, treniruotės taikant teigiamą pastiprinimą), sensorinis (garsai, kvapai, vizualiniai dirgikliai) arba socialinis (sąlytis su tos pačios

rūšies atstovais ar prižiūrėtojais).

Reguliarus ir apgalvotas aplinkos praturtinimas padeda palaikyti gerą fizinę būklę, mažina rutiną, stiprina gyvūnų ir specialistų tarpusavio ryšį bei padeda užtikrinti aukštus gyvūnų gerovės standartus.

Kas lemia sėkmingą aplinkos praturtinimo programą?

Aplinkos praturtinimo programos sėkmė nėra atsitiktinė – ji grindžiama nuosekliu darbu, žiniomis ir nuolatine stebėsena. Pirmiausia būtina pažinti gyvūną. Sprendžiant, kokios priemonės bus taikomos, svarbu suprasti rūšiai būdingą elgesį ir individualias konkrečios gyvūno savybes. Natūralaus elgesio skatinimas yra kiekvienos programos pagrindas – tai leidžia gyvūnui

kasdien reikšti įgimtus instinktus bei palaikyti gerą psichinę ir fizinę būklę.

Ne mažiau svarbi ir įvairovė. Net ir kūrybiškiausios priemonės, kartojamos be pokičių, ilgainiui tampa nuspėjamos. Žmogaus priežiūroje laikomiems gyvūnams nuspėjamumas gali kelti nuobodulį ir skatinti pasyvumą. Todėl aplinkos praturtinimo priemonės turi būti reguliariai keičiamos ir pritaikomos. Kartais net nedidelis rutinos pokytis – pavyzdžiui, kitoks šėrimo būdas ar vieta – gali tapti reikšmingu stimuliuojančiu veiksniu.

Svarbu išlaikyti pusiausvyrą. Praturtinimo tikslas – skatinti, bet ne perstimuliuoti. Per didelis arba pernelyg intensyvus dirgiklių kiekis gali sukelti priešingą poveikį – didinti streso lygį. Todėl būtina nuolatinė gyvūnų elgesio stebėseną ir programos pritaikymas atsižvelgiant į jų reakcijas.

Galiausiai jei gyvūnas nerodo susidomėjimo taikoma praturtinimo priemone, tai nėra nesėkmė – tai ženklas ieškoti kitų sprendimų. Kiekvienas individas turi savitą motyvaciją, todėl praturtinimo programa turi būti lanksti ir pritaikoma.

Gyvūno pažinimas – svarbiausias veiksnys, į kurį reikia atsižvelgti sprendžiant, kokias aplinkos praturtinimo priemones taikyti konkrečiai rūšiai. Jis leidžia suprasti rūšiai būdingą natūralų elgesį, kurį siekiama skatinti ar atkurti taikant aplinkos praturtinimo programą. Natūralaus elgesio skatinimas visada turėtų būti bet kurios praturtinimo programos pagrindas, nes toks elgesys gyvūnui yra įgimtas ir lengvai atkartojamas kiekvieną dieną. Be to, planuojant aplinkos praturtinimą būtina atsižvelgti į kiekvieno gyvūno individualius poreikius ir elgesio ypatumus.

Pagrindiniai aplinkos praturtinimo priemonės kūrimo principai

Kuriant ir taikant aplinkos praturtinimo priemones svarbu atsižvelgti ne tik į sumanytą idėją, bet ir į praktinius aspektus, lemiančius veiksmingumą bei saugumą. Vienas iš jų – sudėtingumo lygis. Ne visi gyvūnai vienodai kantrūs ar linkę spręsti sudėtingas užduotis. Pernelyg sudėtinga praturtinimo priemonė gali neskatinti

susidomėjimo, bet, priešingai, sukelti atmetimo reakciją. Todėl praturtinimo priemonės turi būti pritaikytos konkrečiam gyvūno gebėjimams, temperamentui, asmenybei ir pažintiniam lygiui.

Kuriant naujas aplinkos praturtinimo priemones labai svarbu pasirinkti tinkamas medžiagas, nes nuo jų priklauso priemonės kokybė ir sauga. Kalbant apie saugą, svarbu pabrėžti, kad aplinkos praturtinimo priemonės skirstomos į dvi kategorijas – prižiūrimas ir neprižiūrimas priemonės. Toks skirstymas grindžiamas galimos rizikos vertinimu. Be priežiūros praturtinimo priemonės galima palikti tik tuomet, kai jos yra iš anksto išbandytos, įvertintos ir pripažintos saugiomis konkrečiam gyvūnui. Atsakingas vertinimas padeda užtikrinti, kad praturtinimas ne tik skatintų aktyvumą, bet ir nekeltų pavojaus gyvūno sveikatai.

Ne mažiau svarbu, kad praturtinimo priemonės būtų džiuginančios ir įtraukiančios. Jos turi skatinti smalsumą, aktyvų tyrinėjimą ir natūralų elgesį, suteikti gyvūnui teigiamų patirčių bei prasmingos veiklos kasdienėje aplinkoje.

Aplinkos praturtinimo priemonė „Maisto pynė“ – iššūkis, skatinantis natūralų jūrų liūtų elgesį

Vienas iš veiksmingiausių būdų praturtinti jūrų liūtų aplinką – suteikti jiems priemonių, kuriomis jie galėtų aktyviai naudotis. Vadovaujantis šiuo principu buvo sukurta aplinkos praturtinimo priemonė „Maisto pynė“.

Pynė pagaminta iš patvarios, netoksiškos plokščios vandens siurbimo žarnos. Naudojamos žarnos ritinio ilgis siekia 30 m, o supintos pynės ilgis – apie 1 m (priklausomai nuo ištempimo). Priemonės svoris – 4,5 kg. Pynė sąmoningai supinta nestandžiai, kad tarp pynės vijų būtų galima lengvai įterpti žuvį, kurią gyvūnas turi ištraukti. Taip maistas tampa ne tik atlygiu, bet ir užduotimi. Siekiant išplėsti aplinkos praturtinimo priemonės galimybes, sukurtas antrasis pynės variantas. Ši priemonė yra suverta ant papildomos laistymo žarnos, kuri suteikia konstrukcijai standumo, o gale pritvirtintas ryškus plūduras. Tokia konstrukcija leidžia priemonei

Standartinis „Maisto pynės“ modelis

„Maisto pynė“ su plūduru.

panirti į vandenį, tačiau plūduras neleidžia jai nugrimzti į dugną. Svarbu pabrėžti, kad naudojant šias priemones pakartotinai, jos kiekvieną kartą turi būti kruopščiai dezinfekuojamos, užtikrinant higieną ir saugumą.

Jūrų liūtai – protingi, aktyvūs ir kūrybiški gyvūnai, kuriems būtini pažintiniai bei fiziniai iššūkiai. „Maisto pynės“ nauda gyvūnams yra daugialypė. Pirmiausia ji skatina aktyviai naudotis priemone – taip geriau atkūriamos natūralios sąlygos laukinėje gamtoje, kur didelė dienos dalis

skiriama maisto paieškai ir medžioklei. Pynė taip pat veikia kaip ilgalaikė paieškos užduotis, lavinanti uoslę. Ji gerina koncentraciją ir fizinį aktyvumą, skatina problemų sprendimą bei natūralų tyrinėjimą. Be to, tokia šėrimo forma prailgina maisto gavimo procesą, suteikdama gyvūnui daugiau veiklos.

Maisto pynės taikymo būdai ir gyvūno pratinimas

Maisto pynė gali būti naudojama skirtingais būdais, palaipsniui didinant užduoties sudėtingumą ir fizinį krūvį. Toks lankstumas leidžia pritaikyti priemonę pagal gyvūno gebėjimus, patirtį ir elgesio ypatumus.

Paprasčiausias būdas – pritvirtinti pynę sausumoje prie aptvaro sienos. Tokiu atveju priemonė išlieka stabili, gyvūnas gali lengvai pasiekti ir ištraukti žuvį. Tai tinkamas pasirinkimas pradiniam supažindinimui arba mažiau patyrusiam individui.

Sudėtingesnis variantas – pakabinti pynę sausumoje arba naudoti ją vandenyje. Tuomet ji siūbuoja, keičia padėtį, todėl išimti maistą tampa sudėtingiau. Gyvūnui reikia daugiau koordinacijos, kantrybės ir susikaupimo.

Didžiausio fizinio aktyvumo reikalaujantis būdas – pakabinti pynę virš vandens. Tokiu atveju gyvūnas turi ne tik aktyviai judėti vandenyje, bet ir šokinėti bei išlaikyti pusiausvyrą. Šis metodas sukuria dinamišką, medžioklę primenančią patirtį.

Kuriant aplinkos praturtinimo programą svarbu nepamiršti ir individualaus gyvūno pratinimo prie naujų priemonių. Ne visi gyvūnai iš karto pradeda naudotis naujomis priemonėmis – kai kuriuos reikia palaipsniui pratinti, skatinti ir motyvuoti. Jei gyvūnas nereaguoja į taikomą aplinkos praturtinimo priemonę, tai turėtų būti vertinama ne kaip nesėkmė, o kaip galimybė formuoti pageidaujamą elgesį.

Aplinkos praturtinimo veiksmingumo stebėseną: individualus vertinimas

Kiekviena nauja aplinkos praturtinimo priemonė turi būti ne tik taikoma, bet ir nuosekliai

stebima. Sisteminga stebėseną leidžia įvertinti, ar pasirinkti sprendimai iš tiesų yra naudingi gyvūnui, ar jie skatina aktyvumą, mažina nuobodulį ir prisideda prie gerovės užtikrinimo.

Stebint jūrų liūtų „Maisto pynės“ naudojimą, buvo analizuojama kiekvieno gyvūno individuali reakcija į šią priemonę. Fiksuoti elgesio pokyčiai, susidomėjimo lygis, naudojimo trukmė ir aktyvumo pobūdis. Reakcijos suskirstytos į šešias kategorijas, leidžiančias objektyviau palyginti, kaip skirtingi individai naudoja priemonę.

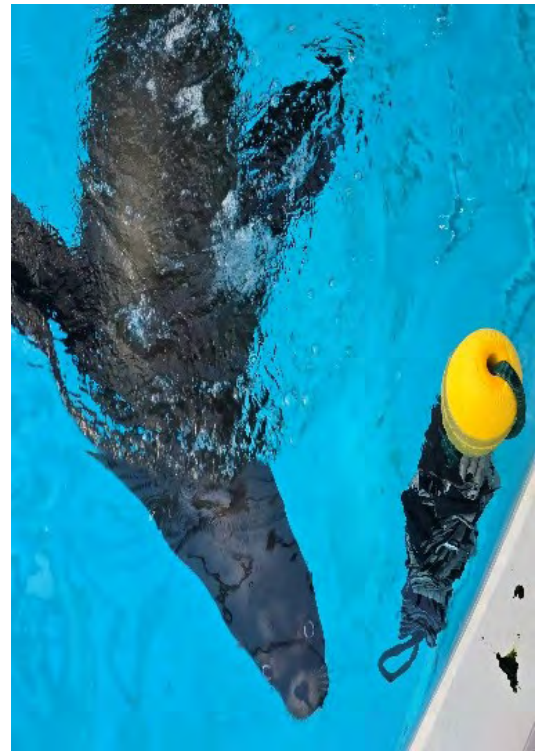
Tais atvejais, kai aplinkos praturtinimo sesijos metu gyvūno nebuvo aptvare, ši informacija taip pat buvo pažymėta. Toks nuoseklus duomenų rinkimas suteikia galimybę tobulinti programą, pritaikyti ją atsižvelgiant į individualius poreikius ir užtikrinti, kad praturtinimo priemonės būtų ne tik patrauklios, bet ir veiksmingos.

Galimos reakcijos:

Gyvūnas atakuoja APP, jos bijo arba dėl jos patiria įtampą.
Jokios reakcijos.
Netikėta reakcija.
Gyvūnas pastebi APP, bet su ja nesąveikauja.
Pageidaujama reakcija, bet nepageidaujama sąveikos trukmė.
Pageidaujama reakcija.
Gyvūnas yra kitame aptvare.

Praturtinimo patirtis delfinariume: reakcijos ir iššūkiai

Iš penkių Lietuvos jūrų muziejaus delfinariume gyvenančių kaliforninių jūrų liūtų didžiausią susidomėjimą nauja aplinkos praturtinimo priemone parodė du patinai ir dvi patelės. Viena

„Maisto pynė“ su plūduru. Gyvūnas aktyviai nardo ir sąveikauja su aplinkos praturtinimo priemone.

patelė pastebėjo priemonę, tačiau su ja nesąveikavo.

Naudojant priemonę paaiškėjo dominavimo problema: kai aptvare kartu buvo patinas su patele, naudotis priemone dažniausiai galėjo tik patinas. Sprendžiant šią situaciją, patelės buvo laikinai atskirtos, suteikiant joms galimybę savarankiškai naudotis priemone.

Maistas, naudojamas kaip praturtinimo elementas, taip pat reikalauja atsakingo tvarkymo. Nesuvartotos žuvys pašalinamos iš baseino ar aptvaro, tiksliai apskaičiuojamas suvartotas jų kiekis ir stebima, kad tiek dominuojantys, tiek mažiau dominuojantys gyvūnai gautų pakankamai maisto. Tai padeda išvengti agresijos.

Apibendrinant galima teigti, kad nauja aplinkos praturtinimo priemonė turėjo teigiamą poveikį. Ji suteikė gyvūnams galimybę lavinti uoslę, būti fiziškai aktyvesniems laisvu metu, ugdyti problemų sprendimo gebėjimus ir pailginti maisto gavimo procesą. Todėl ši priemonė prisidėjo prie gyvūnų gerovės ir padėjo palaikyti natūralų elgesį.

Literatūros sąrašas:

1. Enrique Perlado-Campos (2018). *Development, Evaluation and Results of a Yearly Enrichment Plan in Bottlenose Dolphins (Tursiops truncatus)*.
2. Hannah Bahe (2014). *Choice and Control of Enrichment for a Rescued and Rehabilitated Atlantic Bottlenose Dolphin (Tursiops truncatus)*.
3. Leticia Vinhas Rampim (2017). *Benefits of environmental enrichment in animal welfare: a literary review*.
4. Radhika N. Makecha and Lauren E. Highfill (2018). Environmental Enrichment, Marine Mammals, and Animal Welfare: A Brief Review. *Aquatic Mammals* 2018.
5. Sabrina Brando, Donald M. Broom, Cristina Acasuso-Rivero, Fay Clark (2018). *Optimal marine mammal welfare under human care: Current efforts and future directions*.
6. The Association for Animal Welfare Advancement (2017). *Animal Enrichment Best Practice*.

Erika Čepelienė
Gyvūnų trenerė

Iš Baltijos jūros gyvūnų reabilitacijos centro gyvenimo. 2025 metų kronikos

Pilkieji ruoniai – didžiausi Baltijos jūros žinduoliai. Būtent šios rūšies ruoniai dažniausiai sutinkami Lietuvos pakrantėje. Be jų Baltijoje gyvena dar dvi ruonių rūšys - žieduotieji ir paprastieji ruoniai. Daugiau nei 30 metų Lietuvos jūrų muziejuje vykdoma ruoniukų reabilitacijos programa, kai surastiems pakrantėje, sužeistiems, nusilpusiems ruoniukams suteikiama antra proga gyventi.

Kiekvieną pavasarį, nuo kovo antros pusės reabilitacijos centre prasideda „ruoniukų sezonas“. Ir jeigu prieš 20 metų mes turėdavome po 1-2 „klientus“, tai pastarasis dešimtmetis mums nepagaili po 15-20 „įvaikių“ kasmet. Ne

išimtis buvo ir 2025 metai.

2025 metais į BJGRC reabilitacijai ir slaugymui buvo priimta 15 ruonių. Statistiškai, didžioji dauguma ruoniukų surandama per paskutinę kovo ir pirmas dvi balandžio mėnesio savaites. 2025 metų sezono pradžia žadėjo rekordus, nes ruoniukų atkeliavusių iki balandžio 3 dienos kiekis buvo rekordinis lyginant su visais ankstesniais metais. Tačiau po to sekė beveik dviejų savaičių „sausra“, nors statistikai, lyginant su ankstesniais metais, tai intensyviausias ruoniukų radimo periodas.

Galimai tam įtakos turėjo labai šalti orai, kurie atbaidė didžiąją dalį jūros lankytojų nuo pasivaikščiojimo pakrantėmis, kai gali slėptis palei kopas, gulėti paplūdimyje ir nebūsi surastas, jei aplinkui nėra žmonių. Priežastys galėjo būti ir kitokios - nepalankūs vėjai ar vandens srovės.

Rekordinio jaunikių skaičiaus nepasiekėme ir balandžio viduryje - turėjome 14 įvaikių.

Dar vienas ruoniukas, išipainiojęs į žvejų tinklus buvo rastas birželio 10d. Išlaisvintas, iškart buvo paleistas atgal į jūrą, kitokios pagalbos jam neprireikė. Na, o su likusiais prasidėjo „smagios dienos“. Iš pradžių, gramai ir mililitrai maisto, vėliau - kilogramai ir atsiprašymai kad tik tiek.

Pirmosiomis dienomis - nemėgstamas zondas, vėliau dievinama žuvis. Tik apsigyvenus rehabilitacijos centre maistas kiekvienam atskirai, vėliau vardan sveikos konkurencijos - visiems bendrai.

Kaip ir kiekvienais metais, ruoniai išsiskiria skirtingais charakteriais. Prie kiekvieno reikia prisitaikyti – galvoti kaip prieiti, kaip pasiūlyti maistą, ką su kuo patalpinti į vieną patalpą, kad vienas kito neskriaustų, neatiminėtų maisto, „ne-

apėstų“, ar atvirkščiai - paskatintų būti greičiau.

Darbas su atvykusiais augintiniais sunkus fiziškai, kartais ir emociškai, tačiau jis visada motyvuojantis.

2025 metais sustiprinti ir paleisti į laisvę pavėjo 13 ruoniukų. Liepos 2d. į gyvenimą Baltijos jūroje paleisti 9 ruoniukai, Spalio 2d. - paskutiniai 4 ruoniukai. Paleidimas abiem atvejais buvo vykdomas iš laivo, siekiant apsaugoti juos nuo išpainiojimo į priekrantės žvejų tinklus - nuplukdant juos toli nuo kranto. Visi paleisti ruoniukai mokėjo savarankiškai būti, buvo kaip „Karlsonas“, tinkamai įmitę ir turėjo puikų antrą šansą gyventi toliau.

Verta paminėti, kad kiekvienais metais ruoniukai yra apdovanojami kurio nors Lietuvos etninio regiono vardais. 2025 metais buvo išrinkti dzūkai vardai. Ir nors šiais metais paleidžiamies ruoniukams nebuvo tvirtinami sekimo įrenginiai, tikiu, kad po paleidimo praėjus kelioms dienoms, Švedijoje ir Estijoje dzūkų populiacija padidėjo keliais individais.

Suradimo data	Lytis	Suradimo Vieta	Pirminis svoris (kg)	Neišgyveno/ Paleistas	Suteiktas vardas
Kovo 22	Mot.	Smiltynė	13,2	x	Pieska
Kovo 23	Mot.	Preila	13,2	Paleistas	Šiuškė
Kovo 25	Mot.	Juodkrantė	13,3	Paleistas	Spalgena
Kovo 31	Mot.	Palanga	12,6	Paleistas	Grucė
Kovo 31	Vyr.	Karklė	18,8	Paleistas	Pučkelis
Balandžio 1	Vyr.	Melnragė	13,5	Paleistas	Kukucis
Balandžio 1	Vyr.	Palanga	13,3	Paleistas	Tancius
Balandžio 2	Mot.	Nemirseta	12,4	Paleistas	Laška
Balandžio 3	Vyr.	Pervalka	12,3	Paleistas	Ultojus
Balandžio 3	Vyr.	Nida	14,3	Paleistas	Dziubas
Balandžio 11	Vyr.	Karklė	15,1	Paleistas	Pancis
Balandžio 12	Vyr.	Palanga	14,7	x	
Balandžio 13	Vyr.	Melnragė	15,2	Paleistas	Zbitkas
Balandžio 14	Vyr.	Karklė	16,7	Paleistas	Dzyvas
Birželio 15	Vyr. (suaugęs)	Smiltynė		x	

Pavel Kulikov

*Jūrų žinduolių ir paukščių skyriaus
muziejininkas-biologas*

DELFINŲ TERAPIJA 2025 M.

Delfinų terapijos centras: dešimtmetis, keičiantis gyvenimus

Lietuvos jūrų muziejaus Delfinų terapijos centras 2025 metais pažymėjo reikšmingą sukaktį: prieš dešimt metų buvo įrengtas specializuotas centras, kurio paslaugomis per tą laiką pasinaudojo daugiau nei 1 500 vaikų ir apie 100 suaugusiųjų, patiriančių psichologinius ir emocinius sunkumus.

„Pradėjome nuo 50 šeimų per metus, o šiaudien galime priimti daugiau nei 200 dalyvių – tiek vaikų, tiek suaugusiųjų. Tai rodo ne tik augantį poreikį, bet ir pasitikėjimą mūsų specialistais bei delfinais, kurie tampa neįkainojamais pagalbininkais terapiniame procese“, – sakė centro vadovė prof. dr. Brigita Kreivinienė.

Delfinų terapija – tai kompleksinė programa, apimanti individualų poreikių vertinimą, užsiėmimus su delfinais vandenyje, papildomas lavinimo veiklas ir specialistų konsultacijas. Terapija skirta ne tik vaikams su negalia, bet ir suaugusiems, susiduriantiems su depresija, pervargimu ar kitais emociniais iššūkiais.

Muziejaus direktorės Olgos Žalienės teigimu, ši sukaktis – ne tik proga atsigręžti į nuveiktus darbus, bet ir įsipareigojimas tęsti misiją, kuri kasdien keičia gyvenimus. „Žaviuosi žmonėmis, dirbančiais šiame centre, – dalijosi emocijomis muziejaus vadovė. – Jų darbas padeda keisti žmonių gyvenimus, praturtina naujais pagalbos metodais labai sudėtingą sritį.“

Šiandien centre dirba įvairūs specialistai – kineziterapeutai, ergoterapeutai, socialiniai darbuotojai, judesio, dailės ir sensorinės terapijos žinovai. Paslaugas gaunančių vaikų tėvus taip pat konsultuoja psichoterapeutas. Specia-

listai nuolat gilina žinias užsienyje, nes ši veikla reikalauja plataus spektro kompetencijų – tiek medicininių, tiek psichologinių ir kitų.

Delfinų terapijos centre taikomos įvairios terapijos, relaksacinė metodika, kineziterapijos, manualinės terapijos, sensorinės integracijos, socialinio darbo ir psichologijos metodai. Veikia moderni vaizdo ir sensorinės integracijos laboratorija. Čia vykdomos programos padeda žmonėms geriau jaustis, gerina pažinimo ir socializacijos įgūdžius.

Delfinų terapijos centro 10-mečio proga 2025 metų spalio 9 dieną buvo surengta diskusija „Delfinų terapijos centras: 10 metų mokslo, patirties ir bendrystės“. Joje dalyvavo garsūs savo sričių mokslininkai ir specialistai: neuromokslininkė prof. dr. Urtė Neniškytė, Vilniaus universiteto Psichiatrijos klinikos vadovė prof. med. dr. Sigita Lesinskienė, Lietuvos jūrų muziejaus Delfinų terapijos skyriaus vedėja prof. dr. Brigita Kreivinienė, „Ažuolyno klinikos“ įkūrėjas psichiatras-psichoterapeutas Raimundas Alekna, Lietuvos jūrų muziejaus vyriausiasis veterinarijos gydytojas dr. Žilvinas Kleiva, Lietuvos jūrų muziejaus vyriausioji biologė Laura Lupeikaitė-Kuncienė, LSMU Veterinarijos akademijos Gyvulininkystės instituto direktorius dr. Artūras Šiukščius bei delfinų terapijoje dalyvavusių šeimų atstovai.

Nika Puteikienė
Kultūros komunikacijos ir rinkodaros
skyriaus vedėja

Alfonso Mažūno nuotraukos

DABARTIES PULSAS

Lietuvos jūrų muziejus kuria naują jūrinę Kovo 11-osios tradiciją

Lietuvos jūrų muziejus, nuosekliai puoselėdamas jūrinės valstybės tapatybę, 2025 metais pradėjo naują tradiciją: Kovo 11-ąją pakvietė miesto bendruomenę paminėti iškilmingu renginiu „Trispalvė jūroje saugo“. Šia iniciatyva siekiama ne tik prisiminti Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimą, bet ir atkreipti dėmesį į Baltijos jūros reikšmę šalies saugumui ir tapatybei.

Muziejaus direktorė Olga Žalienė pabrėžia, kad ši diena – puiki proga priminti visuomenei, jog Baltijos jūra šiandien yra vienas svarbiausių mūsų valstybės saugumo garantų:

„Švenčiant Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimą kviečiame susimąstyti apie vieną svarbiausių šiandienės mūsų valstybės saugumo garantų – Baltijos jūrą. Tai ir energetinė nepriklausomybė, ir piliečių bei sienų saugumas. Kartu siekiame burti jūrinę bendruomenę ir įkvėpti tikėti ir pasitikėti savo valstybe.“

Istorinis impulsas tradicijai: laivo „Prezidentas Smetona“ vėliava

Naujosios tradicijos ištakos susijusios su ypatinga relikvija – pirmojo Lietuvos karo laivo „Prezidentas Smetona“ vėliava. Tai viena iš nedaugelio tarpukario Lietuvos kariuomenės vėliavų, neatitekusių sovietams. Laivo karininkai išsaugojo ją kaip atgimsiančios valstybės vilties simbolį.

Praėjus penkiasdešimčiai metų, ši vėliava atsidūrė lietuvių kilmės amerikiečio, ilgamečio Lietuvos istorinės ginkluotės ir kariuomenės atributų kolekcininko Henry Gaidžio rankose. Apie 1990 m. H. Gaidis įsigijo vėliavą Merilando ginkluotės aukcione ir neabejojo, kad į rankas pateko 1935 m. laive „Prezidentas Smetona“ pirmą kartą iškelta tautinė karinio laivyno vėliava.

2018 metais Lietuvos jūrų muziejus ją pasiskolino iš H. Gaidžio – ji tapo reikšmingu eksponatu, kuris paskatino, įkvėpė ir sustiprino naujosios Kovo 11-osios tradicijos gimimą. Šiuo metu originali vėliava saugoma Lietuvos nacionaliniame muziejuje kaip H. Gaidžio dovanotos kolekcijos dalis.

2025 m. Kovo 11-osios renginys prie laivo-muziejaus M52 „Sūduvis“

2025 m. kovo 11 d., 12 val., Karališkojoje Dangės krantinėje, prie laivo-muziejaus M52 „Sūduvis“, pirmą kartą buvo surengta iškilminga ceremonija, tapusi naujosios tradicijos pamatu. Renginyje pristatyta karo laivo „Prezidentas Smetona“ vėliavos kopija, o Karinių jūrų pajėgų atstovai kartu su bendruomene iškilmingai ištare jūreivišką maldą už Lietuvos ir Baltijos saugumą:

„Į Tave, Amžinasai Tėve, dangaus ir vandens gelmių Viešpatie...“

Po iškilmingo Lietuvos Respublikos himno dalyvius džiugino Rasos Serros ir Laimono Urbiko muzikiniai pasirodymai, sustiprinę renginio iškilmingumą. Renginį vedė nuolatinis muziejaus renginių talkininkas Karolis Makauskas, vilkėjęs specialiai pasiūtą karo laivo „Prezidentas Smetona“ kapitono Antano Kaškelio uniformos kopiją.

Jūrinių tradicijų gilinimas: parodos ir istorinės atminties puoselėjimas

Iškart po šventinės ceremonijos buvo atidaryta šalia „Sūduvio“ Lietuvos jūrų muziejaus parengta lauko paroda „JOS LAISVĖS SARGYBOJE. Lietuvos karinės jūrų pajėgos – 90 metų tarnyboje“. Ji skirta Lietuvos karinių jūrų pajėgų 90-mečiui. Parodą kūrė muziejaus Laivybos

istorijos ir rinkinių apskaitos skyriaus vedėjas dr. Edvinas Ubis su kūrybine agentūra „DEAR PROBLEM“.

Paroda atskleidžia svarbiausius Lietuvos karinio laivyno istorijos etapus, kurių ištakos siekia 1927 metus, kai Vidaus reikalų ministerija įsigijo laivą „Prezidentas Smetona“. Šis laivas kurį laiką tarnavo kaip prezidentinė jachta, o 1933 m. buvo pritaikytas karo tarnybai. 1935 m. spalio 26 d. bandomasis plaukimas į jūrą tapo istoriniu – tuomet pirmą kartą oficialiai iškelta Lietuvos karinio laivyno vėliava.

Muziejaus siekis: naujos tradicijos ir bendruomenės telkimas

Lietuvos jūrų muziejus nuolat aktualizuoja mažiau žinomus jūrinės istorijos puslapius ir siekia praturtinti Kovo 11-osios minėjimą jūrinės kultūros elementais. Renginys „Trispalvė jūroje saugo“ surengtas kartu su Klaipėdos miesto savivaldybe ir Žvejų kultūros rūmais, jo tikslas – formuoti gyvą, šiuolaikišką, bendruomenę telkiančią jūrinę tradiciją.

2025-ieji tapo pirmuoju šios tradicijos žingsniu, simboliškai sujungusiu istorinę atmintį, jūrinę tapatybę ir karinį paveldą.

Nika Puteikienė
Kultūros komunikacijos ir rinkodaros
skyriaus vedėja

Alfonso Mažūno nuotraukos

Lietuvos jūrų muziejaus rinkinių papildymas 2025 m.

Praėjusiais metais muziejaus rinkinius papildė 803 muziejinės vertybės; jų bendras skaičius beveik pasiekė 98 000 vienetų. Nuo Klaipėdos jūrų muziejaus įkūrimo 1975 m. spalio 1 d. pagrindinis ir pagalbinės medžiagos fondai nuosekliai pildomi jūrų gamtos ir laivybos istorijos objektais.

Ką kaupiame ir kokių tikslu

Lietuvos jūrų muziejaus nuostatuose nurodoma, kad rinkiniai kaupiami įvairių krypčių: mus domina pasaulinio vandenyno ir Baltijos jūros faunos gamtiniai objektai, Lietuvos laivybos ir jūreivystės istorijos vertybės, taip pat Lietuvos pajūrio ir pamario žvejybos bei žvejų buities liudijimai. Saugyklose ir ekspozicijose esančios muziejinės vertybės skirstomos į rinkinius:

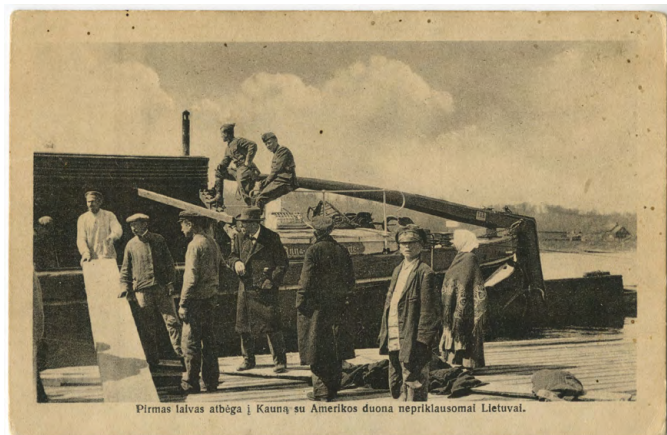
Klaipėdos uosto Šiaurinis molas su Baltuoju švyturiu. Atvirukas, apie 1920 m. LJM 13812/8

jūros faunos preparatų, mineralų, archeologijos, etnografijos, numizmatikos, filatelijos, laivų technikos, fotomedžiagos, dailės kūrinių, rašytinių šaltinių, filokartijos, faleristikos, kitų daiktų ir ginklų.

2025 m. birželio 30 d. patvirtinto Rinkinių vadybos ir valdymo tvarkos aprašo priede Nr. 2 („Rinkinių komplektavimo tikslai, kryptys ir prioritetai“) numatyta, kad muziejinės vertybės kaupiamos siekiant jas pasitelkti jūrinės kultūros ir gamtos paveldo komunikacijai. Tradicinėse erdvėse (pvz., ekspozicijose, parodose) ir įvairių formatų socialinėse medijose, kuriant Lietuvos jūrinį naratyvą, jos jį iliustruoja, sudomina ir padeda pasiekti visuomenę. Muziejaus turimos vertybės reprezentuoja jūrinę aplinką, jūrinės kultūros sąsajas su Lietuva, Baltijos jūros regiono laivybos ir jūreivystės istoriją. Muziejuje saugoma pajūrio ir pamario gyventojų kultūros objektų bei artefaktų, susijusių su Lietuvos vidaus vandens kelių laivybos istorija.

Kryptingai siekiama pildyti rinkinius retais jūrų faunos preparatais, marinistine fotografija, Lietuvos ir Prūsijos (Rytprūsių) kultūros objektais, Baltijos jūrą ir Rytprūsius reprezentuojančiais kartografijos leidiniais, spaudiniais ir dokumentais, marinistinio meno kūrinių.

2025 m. muziejinių vertybių įsigyta už 23 002,90 eurus. Iš šios sumos rinkinių papildymui 10 000 eurų (43,57 % visų muziejaus išlaidų) skyrė Lietuvos Respublikos kultūros ministerija pagal Muziejų veiklos skatinimo programą. Į apskaitą įtrauktų dovanotų ar iš neinventorinto rinkinio įvertintų muziejinių vertybių vertė –

Kurėnas iš Gilijos kaimo prie Rasytės molo Kuršių nerijoje. Antrame plane matoma turginė burvaltė. Fotografija, 1932 m. LJM 13817

23 390 eurų. Bendra 2025 m. įgytų muziejinių vertybių vertė – 46 352,90 eurai.

2025 m. laimikis

O dabar trumpai pažvelkime, kokie objektai praėjusiais metais rado vietą muziejaus saugyklų lentynose ir ką jie gali mums papasakoti.

Lietuvos pajūrio ir pamario regiono kraštotyrininkas Denisas Nikitenka pardavė kelerius metus kauptą atvirukų kolekciją (163 vnt.) su XX a. pradžios Klaipėdos uosto ir Šiaurinio molo Baltojo švyturio vaizdais. Šie atvirukai plečia muziejaus galimybes iliustruoti jūrinius pasakojimus pranešimuose, parodose, ekspozicijose ir leidiniuose. Spalvingi ir detalūs atvirukai prieinami visiems Lietuvos integralios muziejų informacinės sistemos (LIMIS) portale.

Muziejaus bičiulis, laivų modelių kūrėjas iš Turkijos, Ali Ragipas Savuranas pagamino ir padovanojo 140 cm ilgio Klaipėdos apylinkių gelbėjimo valties „Spiekeroog“ modelį su arkliais traukiamu vežimu. Šis modelis reprezentuoja savanorišką XIX–XX a. pradžios pajūrio žvejų tarnybą gelbėjant priekrantėje sudužusių laivų įgulas ir papildys ekspozicinę salę „Nelaimė jūroje. Jūrų katastrofos ir Lietuva“ Nerijos forte.

Muziejininkas istorikas Daumantas Kiulkys perdavė dar vieną kultūros objektų rinkinį iš savo šeimos istorijos. Rinkinius papildė jo senelių Antano ir Emilijos Didelių, emigravusių į JAV laivu ir tarpukariu grįžusių į Lietuvą, šeimai priklausę portretinių nuotraukų (83 vnt.)

Lėkštė su laivybės kompanijos emblema, XX a. pirma pusė. LJM 13927/1

ir XX a. pradžios Lietuvos žemėlapių (4 vnt.) rinkiniai.

Taip pat dalyvauta kelis kartus per metus vykstančiuose „ARS VIA“ internetiniuose aukcionuose, kurių metu įsigyti 48 lotai – senieji atvirukai, fotografijos, žemėlapiai, leidiniai, spaudiniai ir istoriniai dokumentai, – reprezentuojantys Lietuvos jūreivystės, Kuršių marių laivybės ir Klaipėdos uosto istoriją.

Iš klaipėdietės Jūratės Barauskaitės muziejus įsigijo Klaipėdos uosto direkcijos 1935 m. metinę apyskaitą. Šis dokumentas papildė muziejuje saugomų tarpukario Klaipėdos uosto statistinių apyskaitų rinkinį, susijusį su 1923–1939 m. Lietuvos uosto administravimo laikotarpiu.

Muziejaus rinkinius papildė kultūros ir meno objektų kolekcionierių Vytauto Kučinsko, Gerardo Skrickio ir Juliaus Urbaičio pasiūlyti daiktai. Tarp jų – istorinės fotografijos, atvirukai, dokumentai ar spaudiniai, buities ir technikos paveldo objektai. Jie siejami su Lietuvos laivybės ir jūreivystės, Klaipėdos ir Šventosios uostų raidos, lietuvių emigracijos jūra, pamario ir pajūrio kultūros, lietuvių jūrų skautų, poilsio prie jūros, transatlantinių kelionių ir marinistinės dailės temomis. Atskiros paminėjimo vertos kelios iš minėtų kolekcionierių įsigytos muziejinės vertybės ar jų grupės: „Titaniko“ tipo lainerių valgomouosiuose salonuose naudoti stalo indai ir įrankiai; žymaus lietuvių tapytojo Jono Buračo (1898–1977) XX a. 4-ajame dešimtmetyje sukurtas paveikslas „Žvejų kuteris Klaipėdos uosto valgume“; 1941 m. Vokietijos karinio jūrų laivy-

no mokomasis leidinys – F. Lützow *Seekrieg und Seemacht* – su laivyno vado didžiojo admiralo Ericho Raederio parašu; Antrojo pasaulinio karo laikų spausdinimo mašinėlė, naudota Vokietijos kariniame jūrų laivyne (vok. *Kriegsmarine*).

Lietuvos jūrų muziejaus vyr. muziejininkas-istorikas dr. Dainius Elertas į muziejaus rinkinius perdavė 26 numerius (1911–1913 m.) Vokietijos užjūrio kolonijų savaitinio žurnalo *Kolonie und Heimat: Unabhängige kolonialle Wochenschrift. Organ des Frauenbundes der Deutschen Kolonialgesellschaft*, leisto nuo 1907 iki 1943 m. Berlyne ir Miunchene. Šie informaciniai leidiniai, susiję su Vokietijos kolonijine veikla iki 1943 m., papildė muziejaus rinkinius istoriniu bei ikonografiniu požiūriu. Kartu jie atspindi pasaulinius procesus, į kuriuos buvo įtraukti Klaipėdos krašto ir Prūsų Lietuvos gyventojai, ir mažai pažintą laivybės istoriją.

Iš kauniečio Gracijaus Šukio muziejui pavyko įsigyti kelionių „Gdynia-American Line“ laivninkystės kompanijos laivais metu užfiksuotų nuotraukų ir kitų informacinių priedų albumą (279 vnt. nuotraukų ir leidinių ištraukų). Įmonė įkurta 1930 m. Lenkijos vyriausybės iniciatyva ir teikė krovinių bei keleivių gabenimo paslaugas tarp Gdynės, Kopenhagos, Halifakso ir Niujorko. 1936 m. pradėjo teikti paslaugas Rio de Žaneire, Santose, Montevidejuje ir Buenos Aیره, taip pat Viduržemio jūros regione – tarp Konstancos, Haifos ir Stambulo. Paslaugos Pietų Amerikos kryptimi nutrūko 1939 m., prasidėjus karui. Albumas priskirtinas 1935–1939 m. laikotarpiui. Jame pateiktos nuotraukos atspindi XX a. 4-ojo dešimtmečio transatlantines keliones: daugiausia vaizduojami laivai *MS Piłsudski* (1934–1939 m.) ir *MS Batory* (1935–1969 m.), kelionių maršrutai, lankytos vietos Karibų salų regione, Lotynų Amerikoje ir Jungtinėse Amerikos Valstijose.

2025 m. jūrų faunos preparatų rinkinį papildė ichtiologo Algirdo Stankevičiaus identifikuotos ir apibūdintos kriauklės (94 vnt.) iš neinventorinto fondo. Atliekant muziejuje saugomų kultūrinės reikšmės objektų peržiūrą nuspręsta į rinkinių apyskaitą įtraukti: skulptoriaus Liongino Garlos (1948–1983) dviejų dalių balto marmuro bareljefą (banguojančio vandens motyvas),

Vitražinė kompozicija iš senojo administracinio pastato. Autoriai: vitražistė Ginta Laimutė Baginskienė ir architektai Petras Lapė ir Laima Šliogerienė, 1986 m. LJM 13890

puošusį senojo akvariumo pastato interjerą 1979–2019 m.; XIX a. granitinį lietaus vandens surinktuvą, rastą Nerijos forto reduto restauravimo metu (apie 2015 m.); Gintautėlės Laimutės Baginskienės (1940–2021) vitražų kompoziciją (25 vnt.), puošusią senojo administracinio

pastato interjerą nuo 1986 m.

Kur galima pamatyti

Lietuvos jūrų muziejuje saugomos muziejinės vertybės nuosekliai skaitmeninamos ir kasmet visdaugiau jų vaizdų su aprašais paskelbiam viešai prieinamoje LIMIS duomenų bazėje. 2025 m. pabaigoje joje buvo daugiau kaip 30 000 objektų. Kiekvienas naujai į apskaitą įtraukiamas objektas skaitmeninamas pirmumo tvarka. Lietuvos jūrų muziejaus turinys LIMIS duomenų bazėje yra laisvai prieinamas; juo, laikymasi naudojimo sąlygų ir nurodydama šaltinį, gali naudotis suinteresuota visuomenės dalis – tyrėjai, studentai, moksleiviai, žiniasklaidos atstovai ir visi, besidomintys Lietuvos kultūros paveldu.

2027 m. kviesime apsilankyti Aloyzo Každailio atviros prieigos centre Kopgalyje, kur bus galima gyvai susipažinti su didesne muziejaus rinkinių dalimi.

Romualdas Adomavičius
Direktoriaus pavaduotojas-vyriausias
muziejaus rinkinių kuratorius

Naujas etapas Lietuvos jūrų muziejuje: modernizuotas saugyklų ir tyrimų pastatas Smiltynėje

Saugyklų pastatas Smiltynės g. 7. A. Mažūno nuotrauka

Lietuvos jūrų muziejus žengia į naują veiklos etapą – Smiltynėje (Smiltynės g. 7) įgyvendintas kompleksinis muziejaus saugyklų infrastruktūros modernizavimo projektas. Šis projektas apima ne tik architektūrinius ir interjero sprendinius, bet ir pažangią technologinę įrangą, specializuotus baldus bei lankytojams ir darbuotojams pritaikytą navigacijos sistemą.

Kompleksinis požiūris į muziejinę infrastruktūrą

Naujas architektūrinis sprendinys pasižymi kompleksiniu požiūriu – nuo muziejinių vertybių priėmimo iki jų saugojimo, konservavimo ir

Saugyklų įranga. A. Mažūno nuotrauka

Laboratorijų baldai. A. Mažūno nuotrauka

Vidaus nuorodų sistema. A. Mažūno nuotrauka

tyrimų. Pastate numatytos specializuotos patalpos muziejinių vertybių izoliavimui, konservavimui ir saugojimui, užtikrinant aukštus prevencinės konservacijos standartus.

Technologinė įranga parinkta atsižvelgiant į muziejinių vertybių specifiką ir ilgalaikio iš-

saugojimo poreikius. Sprendiniai orientuoti į kontrolę ir stabilumą – nuo klimato valdymo iki darbo procesų ergonomikos. Tai sukuria sąlygas efektyvesniam muziejaus specialistų darbui ir kultūros paveldo išsaugojimui.

Funkcionalūs ir tvarūs baldų sprendimai

Didelis dėmesys skirtas tiek gaminamiems, tiek įsigijamiems baldams. Baldai projektuoti kaip integrali interjero dalis, derinant funkcionalumą, estetiką ir ilgaamžiškumą. Numatyti sprendiniai leidžia optimaliai išnaudoti erdves, užtikrinti patogų muziejinių vertybių saugojimą ir saugų jų judėjimą tarp skirtingų darbo zonų.

Įsigyjant baldus atsižvelgta į muziejinės veiklos specifiką: pasirinktos modulinės konstrukcijos, pritaikomos skirtingiems eksponatų tipams su galimybe keisti konfigūraciją ateityje. Tai leidžia infrastruktūrą pritaisyti prie kintančių muziejaus poreikių.

Interjero architektūra – tarp funkcijos ir identiteto

Interjero sprendiniuose siekta pusiausvyros tarp funkcionalumo ir vizualinės tapatybės. Naudotos natūralios medžiagos, šviesių tonų medžio apdaila, kuri sukuria švarią, neutralią, tačiau šiltą aplinką. Tokia estetika padeda išlaikyti profesionalią darbo atmosferą, kartu išlaikomas ryšys su muziejaus jūrine tematika. Pastate suformuotas aiškus erdvių zonavimas, leidžiantis sklandžiai atskirti lankytojų ir darbuotojų srautus, viešas ir uždaras zonas, tyrimų bei saugojimo funkcijas.

Svarbi projekto dalis – vidinė navigacijos sistema, kurioje numatyti nuoseklūs patalpų žymėjimo sprendimai: aukštų identifikavimas, patalpų pavadinimai ir funkciniai ženklai. Navigacijoje derinamas minimalizmas ir aiškumas – graviruoti užrašai, piktogramos, vieninga medžiagų ir spalvų sistema.

Tokie sprendimai užtikrina patogią orientaciją pastate, ypač svarbią sudėtingos struktūros muziejiniuose objektuose. Navigacija pritaikyta tiek darbuotojų kasdieniam darbui, tiek galimiems lankytojų srautams ateityje.

Istorinių rinkinių kuratoriai (iš dešinės į kairę): Laivybos istorijos ir rinkinių apskaitos vedėjas E. Ubis, Vyr. rinkinių kuratorius R. Adomavičius, vyresn. specialistė-muziejininkė I. Mačiulaitienė, S. Mikalkevičiūtės nuotrauka

Investicija į ateities muziejų

Įgyvendintas projektas žymi svarbų Lietuvos jūrų muziejaus infrastruktūros atnaujinimo etapą. Modernizuotas pastatas leis efektyviau vykdyti muziejaus funkcijas – nuo mokslinių tyrimų iki muziejinių vertybių saugojimo. Tai ne tik techninis atnaujinimas, bet ir strateginė investicija į kultūros paveldo išsaugojimą.

Suvenyrų lentyna: nuo marių iki jūros

Kaip ir kasmet, Lietuvos jūrų muziejus kviečia atrasti ne tik ekspozicijas ar parodas, bet ir naujienas suvenyrų lentynose! 2025-aisiais muziejaus parduotuvę papildė išskirtinės kolekcijos, kurias įkvėpė Kuršių marios ir Baltijos jūra.

Nuo jaukių prisiminimų iki prasmingų dovanų – kiekvienas suvenyras pasakoja savo jūrinę

istoriją. Nuoširdžiai dėkojame kiekvienam lankytojui, įsigijusiam suvenyrų ar leidinių – Jūsų palaikymas prisideda prie muziejaus augimo.

„KAD PŪSTŪ!“

Kuršių marių regionui iki XX a. vidurio buvo būdingos plokščiadugnės mažos grimzlės burvaltės – kurėnai. Kuršių marių žvejų laivai – kurėnai, kiudelvaltės, bradinės ir venterinės – pavadinimus gavo nuo tinklų, kuriais žvejojo, tipo. Jos buvo panašios konstrukcijos, skyrėsi tik dydžiu ir takelažu. Minimos jau XIV–XV a. kronikose. Iki Antrojo pasaulinio karo pabaigos Kuršių mariose buvo leidžiama žvejoti tik buriniais laivais. Vietos gyventojai jais ne tik žvejojo, bet ir gabeno šieną, gyvulius, prekes, vyko į pamaldas.

Kurėno įgulą sudarė 2–3 vyrai, dažniausiai vienos šeimos nariai. Žvejoti priimdavo ir neturintį burvaltės žveją, su kuriuos atsiskaitydavo iš anksto sutarta laimikio dalimi. Žvejyba trukdavo 2–3 paras. Valgį žvejai gaminosi ant kurėno dugno papildito žvyro ar čerpių duženų įkurto laužo. Sugautą žuvį pildavo ir rūšiuodavo po denio lentomis. Žuvies pirkliai dažnai laimikį supirkdavo mariose.

Deimantės Abraitytės nuotrauka

Po Antrojo pasaulinio karo, pasikeitus gyven-
tojų sudėčiai ir paplitus motoriniams žvejybos
laivams, burvaltės tapo nereikalingos – jos buvo

apleistos ir paliktos nykti.

Lietuvos jūrų muziejus šį paveldo simbolį pri-
kėlė naujam gyvenimui, 2001 m. pastatydamas
kurėno repliką „SüD.1“. Pirmasis laivo kapitonas,
istorikas Romaldas Adomavičius (1955–2019),
prieš išplaukdamas sakydavo: „Kad pūstų!“

Kurėnas „SüD.1“ kasmet kelia bures ir kvie-
čia muziejaus lankytojus leisti į kelionę mario-
mis, pajusti išskirtinę medinio laivo autentišką ir
nuotaiką.

Suvenyrų kolekcija „Kad pūstų!“ skirta vi-
siems, negalintiems gyventi be vandens ir vėjo.

Iki susitikimo ant denio!

BURIŲ KALBA

MARIŲ ŽMONĖS KALBĖDAVOSI
NE ŽODŽIAIS, O BURĖMIS.
KAI TOLUMOJE PASIRODYDAVO
PAŽĖJSTAMI LAIVAI – ŠIRDYJE SUŠVIESDAVO
RAMYBĖ –
SAVI PLAUKIA.

Suvenyrų dizainas: „Dear problem“

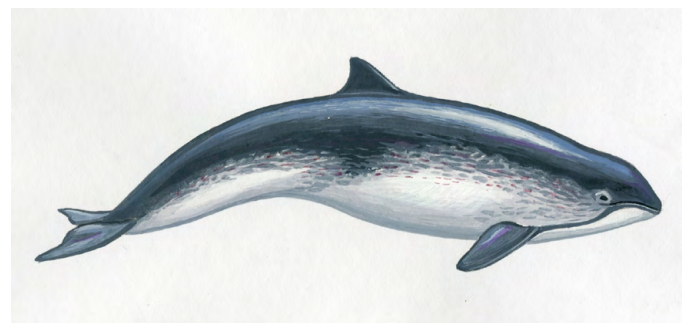
„KAS BALTIOJE GYVENA?“

Ką žinote apie Baltijos jūrą? Tai ne tik atostogos ar pasivaikščiojimas pakrante. Ši jūra – viena jauniausių (deja, ir viena užterščiausių) pasaulyje, jai tik apie 12 000 metų. Baltijoje gyvena apie 70 žuvų rūšių, įvairūs vėžiagyviai, bestuburiai, 3 ruonių rūšys ir įvairūs paukščiai.

Lankytojus kviečiame pažinti pasaulio vandenynus ir jūras ne tik muziejaus ekspozicijose, bet ir suvenyrų parduotuvėje, kur pristatome unikalią ženkliukų – Baltijos jūros gyventojų – kolekciją.

Ausytąją medūzą, perpelę, plekšnę, jūrų kiaulę, širdutę ir menkę nupiešė Lietuvos jūrų muziejaus Akvariumo ir jūrų gamtos skyriaus vedėjas, ornitologas, gamtininkas ir dailininkas Saulius Karalius. Jis teigia, kad „nesūrioje ir šaltoje Baltijos jūroje, palyginti su Šiaurės jūra, gyvena gana nedaug vandens gyvūnų rūšių. Didelė antropogeninė tarša kelia grėsmę daugeliui jų. Ženkliukuose pavaizduoti ir retai mūsų pakrantėse sutinkami gyvūnai – jūrų kiaulė, perpelė ar jūrinė plekšnė. Taip pat čia vietą rado svarbi Baltijos jūros verslinė žuvis – menkė, kurios žvejyba šiuo metu yra uždrausta dėl populiacijos pergaudymo. Siekiama atkurti išteklis, kad ši žuvis vėl dažniau pasirodytų ant mūsų stalo. Medūzos ir dvigeldžiai moliuskai – širdutės – yra neatsiejama jūrinės ekosistemos dalis.“

Kiekvienas piešinys – tai ir mokslinė iliustracija, ir nuoširdus žvilgsnis į gamtą.

Sauliaus Karaliaus piešiniai

„KOMPASAS – PASAULIO KELRODIS“

Klasikinio dizaino suvenyrų kolekcija, kurią puošia muziejaus eksponato – Klaipėdoje pagaminto kompasas – atvaizdas.

Kompasas jūroje visada buvo nepakeičiamas navigacijos įrankis. Pirmieji Europos jūriniai kompasai buvo sauso tipo – jų rožė (rodyklė) sukosi be skysčio, ore. Tokie kompasai išliko pagrindiniai iki pat XX a. pr. Į Klaipėdą atvykstančiuose laivuose ir pačių klaipėdiečių burlaiviuose šie kompasai buvo naudojami nuo miesto įkūrimo.

Ekspонатas – magnetinis kompasas su užrašu „WILLIAM WILSON / MEMEL / 1834“. Manoma, kad jis pagamintas Klaipėdoje ir naudotas XIX a. burlaiviuose ar garlaiviuose. Ant kompasas nurodytos pasaulio kryptys. Kompasas įdėtas į medinę stačiakampę dėžę su metaliniu rėmu ir svirtimis. Slankiojamas dangtis neišlikęs.

Metalas, medis, stiklas, popierius.

Dydis 16×26×26 cm.

Lietuvos jūrų muziejaus rinkinys (LJM 12072).

Šį eksponatą – magnetinį kompasą – galite pamatyti Lietuvos jūrų muziejaus laivybos istorijos ekspozicijoje „Jūros ir Lietuva: 793–1918 m.“.

Suvenyrus kviečiame įsigyti ir muziejaus elektroninėje parduotuvėje: www.shop.muziejus.lt.

Simona Mikalkevičiūtė
Muziejaus produkcijos plėtros ir pardavimo skyriaus vedėja

Alfonso Mažūno nuotraukos

Muziejaus tyrimai: nuo akademinių studijų iki dialogo su visuomene

Laivybos istorijos ekspozicijų inkarų aikštelės. A. Mažūno nuotrauka

Pastaraisiais metais muziejaus darbuotojų vykdoma mokslinė veikla išsiskyrė temų įvairove, aktualumu ir aktyvia sklaida. Tyrimai apėmė regiono istoriją, jūrinį paveldą, kultūrinius ryšius bei istorinės atminties klausimus, o jų rezultatai pristatyti tiek akademiniėje erdvėje, tiek plačiajai visuomenei.

Mokslinės publikacijos rodo nuoseklų indėlį į regioninės istorijos tyrimus. Jose nagrinėjamos pajūrio teritorijų raidos, komunikacijos ir kultūrinių sluoksnių kaitos temos, atveriančios naujas interpretacijas Baltijos jūros regiono istorijoje. Tyrėjų darbai prisideda prie platesnio istoriografinio diskurso ir stiprina muziejaus, kaip mokslo institucijos, vaidmenį.

Svarbi tyrimų sklaidos kryptis – dalyvavimas mokslinėse konferencijose Lietuvoje ir užsienyje. Pranešimuose analizuotos įvairios temos – nuo ankstyvųjų Klaipėdos tarptautinių ryšių iki naujausio jūrinio paveldo išsaugojimo problematikos. Tokie tyrimai aktualizuoja ne tik praeities, bet ir dabarties iššūkius, susijusius su sparčiai kintančio paveldo apsauga ir interpretavimu.

Ne mažiau svarbi veiklos dalis – mokslo populiarinimas. Muziejaus tyrėjai aktyviai skaitė viešas paskaitas, dalyvavo kultūriniuose renginiuose, pristatė tyrimų rezultatus bendruome-

nėms. Tokia veikla leidžia sudėtingas istorines temas pateikti suprantamai ir patraukliai, stiprina visuomenės ryšį su paveldu bei skatina domėjimąsi regiono istorija.

Apibendrinant galima teigti, kad muziejaus tyrimai formuoja vientisą veiklos lauką, jungiantį akademinių nuoseklumą ir visuomeninį aktualumą. Tyrėjų darbai ne tik praturtina mokslinį pažinimą, bet ir stiprina muziejaus, kaip gyvos atminties institucijos, vaidmenį. Nuosekli tyrimų plėtra ir jų sklaida rodo, kad muziejus išlieka svarbiu kultūrinio dialogo ir istorinio pažinimo centru.

STRAIPSNIŲ IR PRANEŠIMŲ SĄRAŠAS

Straipsniai:

1. DAINIUS ELERTAS, Vokiečių Ordino karinė komunikacija Žemaitijos pajūriu 1519–1521 m. *Acta Historica Universitatis Klaipedensis*, 46 (2025), p. 75–110.
2. DAINIUS ELERTAS, EGIDIJUS MILTAKIS, Lietuvių pagonybės atspindžių šukes renkant. *Acta Historica Universitatis Klaipedensis*, 46 (2025), p. 199–203.

Pranešimai mokslo renginiuose:

1. EDVINAS UBIS, *How to preserve the most recent maritime heritage? The example of the museum ship M52 "Sūduvis"*, International scientific conference, dedicated to the bicentenary of Krišjānis Valdemārs, 2025 10 21, Rygos miesto istorijos ir navigacijos muziejus.
2. EDVINAS UBIS, *Kas jungė Klaipėdą ir Nyderlandus? XVI–XVII a. sąveikų atspindžiai istorijoje ir archeologijoje*, mokslinė konferencija „Stalo kultūra: nuo maisto paruošimo iki socialinio ritualo“, 2025 11 07, Klaipėdos universitetas.

3. DAINIUS ELERTAS, *Poilsavimo prie jūros ištakos Lietuvoje*, LMA RMTS XXVIII mokslinė konferencija „Pramogų kultūros paveldas Lietuvos muziejuose: saugojimas, tyrimai ir sklaida“, 2025 05 22, Panevėžio kūrybiškumo centras „Pragiedruliai“.
4. DAINIUS ELERTAS, *Rasytės parapija XVI a.: komunikacijos erdvė*, XVIII nacionalinė mokslinė konferencija „Konfesinė kaimynystė XIII–XVIII a. vakarinėje LDK dalyje: visuomenė, ūkis ir kultūra“ iš ciklo „Krikščionybės raidos kontekstai“, 2025 10 10, viešoji I. Simonaitytės biblioteka.

Mokslo populiarinimo pranešimai ar paskaitos:

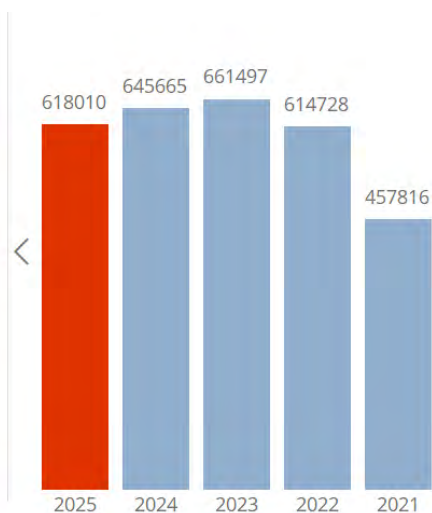
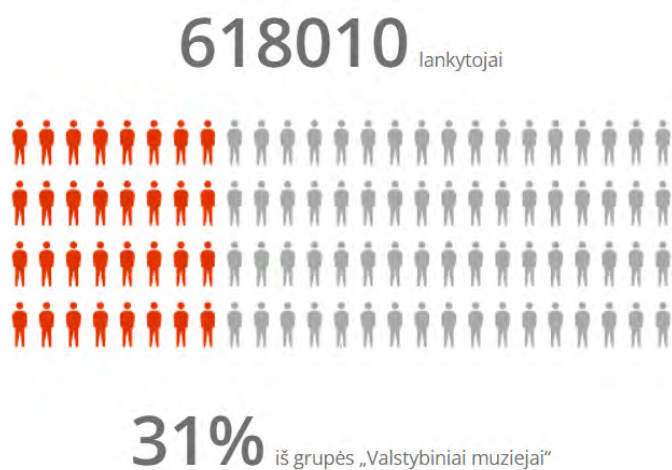
1. Edvinas Ubis, *Kas sieja 16–17 a. Klaipėdą su Nyderlandais?*, Vakarai su Senąja Klaipėda, 2025 10 01, Klaipėdos etnokultūros centras.
2. Dainius Elertas, *Senojo palikimo likučių klausimas – vienas Klaipėdos jūrų tvirtovės ir gretimų atvejis*, Vakarai su senąja Klaipėda, 2025 01 08, Klaipėdos etnokultūros centras.
3. Dainius Elertas, *Poilsavimo prie jūros ištakos Lietuvoje*, Vakarai su senąja Klaipėda, 2025 09 03, Klaipėdos etnokultūros centras.
4. Dainius Elertas, *Poilsavimas pajūryje iki kurortų*, 2025 10 21, Palangos kurorto muziejus.

Lankytojų aptarnavimas 2025 m.

Šiuolaikiniai muziejai jau seniai neapsiriboja vien ekspozicijų pristatymu, jie tampa patirčių, emocijų ir įsitraukimo erdvėmis. Lankytojų aptarnavimas šioje transformacijoje įgauna strateginę reikšmę, nes būtent jis formuoja bendrą lankytojo išpūdį, pasitenkinimą ir lojalumą. 2025 metais Lietuvos jūrų muziejus susidūrė su visam kultūros sektoriui bendromis tendencijomis: augančiais lankytojų lūkesčiais, technolo-

giniais pokyčiais, didesniu dėmesiu prieinamumui bei patirties kokybei.

2025 m. muziejaus objektus – delfinariumą, Baltijos jūros gyvūnų reabilitacijos centrą, parodą „Irkla is per Atlantą“, ekspozicijas senųjų laivų aikštelėje, jūrų muziejuje ir akvariume, laive-muziejuje M52 „Sūduvis“ ir etnografinėje pajūrio žvejo sodyboje – aplankė mažiau lankytojų nei ankstesniais metais.

Vienas iš reikšmingiausių veiksnių išliko sezoniškumas, tradiciškai darantis didelę įtaką muziejaus lankytojų srautams, aptarnavimo procesams ir išteklių planavimui. Nuo gegužės iki rugsėjo pabaigos veikia papildomos ekspozicinės, poilsio bei maitinimo erdvės.

Ypač lankytojai pamėgo poilsio erdvę ant delfinariumo stogo – „Dangaus“ kavinę.

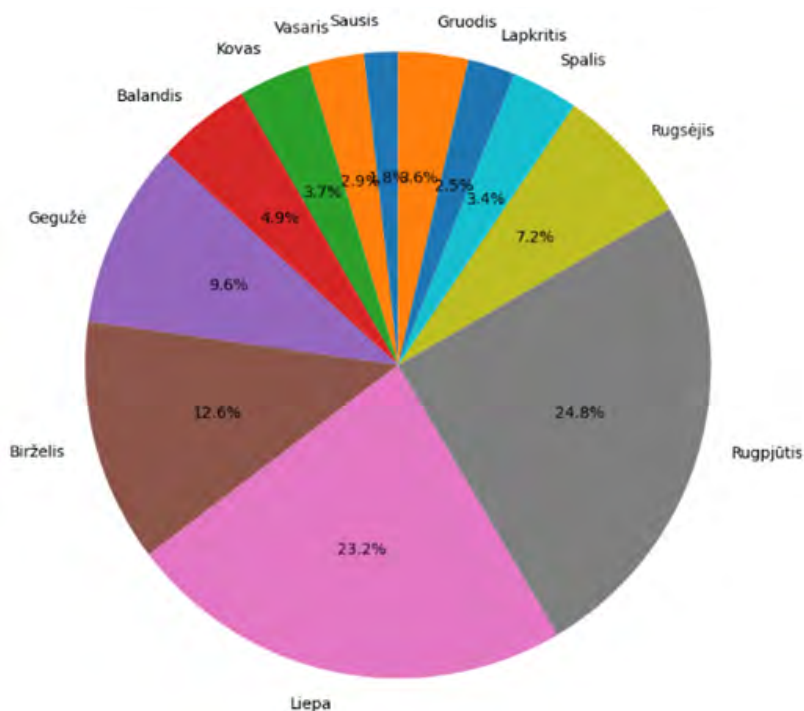
Sezoniškumas muziejuje ir visame pajūrio krašte yra labai ryškus, aiškiai dominuoja vasaros sezonas. Didžiausias lankytojų srautas: rugpjūtį – ~24,8 proc., liepą – ~23,2 proc. ir birželį – ~12,6 proc. visų lankytojų. Tokia dinamika būdinga turizmui, renginiams ar sezoninėms paslaugoms. Nuo rugsėjo matomas staigus kritimas: lankytojų skaičius sumažėja daugiau nei tris kartus palyginti su rugpjūčio mėnesiu.

Gruodį pastebimas nedidelis lankytojų skaičiaus padidėjimas, kuris siejamas su šventiniu laikotarpiu, tam pritaikytu delfinų pasirodymu, atostogomis.

„Dangaus“ kavinė

1 lentelė. Lietuvos jūrų muziejaus lankytojų pasiskirstymas pagal mėnesius

Apibendrinant, galima išskirti tris aiškius sezoninius etapus. Tokie svyravimai rodo ryškų sezoniškumą, kuris turi didelę reikšmę planuojant pajamas, pinigų srautus ir žmogiškuosius išteklius.

Sezoniškumas 2025 m. išliko vienu iš esminių veiksnių, formuojančių lankytojų aptarnavimo organizavimą. Skirtingais metų laikotarpiais kito ne tik lankytojų srautų intensyvumas, bet ir lankytojų struktūra, elgsena bei poreikiai.

Vasaros mēnesiais muziejus susidūrē su didžiausiais lankytojų srautais, todėl ypač svarbūs buvo eilių valdymo, informavimo, orientavimo ir papildomų aptarnavimo išteklių sprendimai. Šaltuoju metų laikotarpiu daugiau dėmesio buvo skiriama organizuotoms grupėms, edukacinėms veikloms ir individualizuotai lankytojų patirčiai.

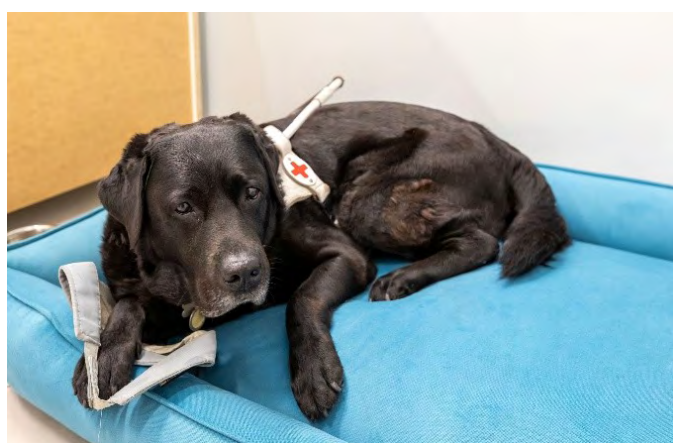
Sezoniškumas lėmė lankstų darbo organizavimą, sezoninių darbuotojų įtraukimą, savanorių pagalbą bei nuolatinį procesų pritaikymą. Tai tapo neatsiejama lankytojų aptarnavimo strategijos dalimi.

Lankytojų lūkesčių pokyčiai

2025 m. lankytojų lūkesčiai vis labiau keitėsi – nuo informacijos gavimo iki visapusiškos patirties. Lankytojai tikėjosi ne tik pamatyti ekspozicijas ar pasirodymus, bet ir jaustis patogiai, greitai gauti informaciją, lengvai orientuotis erdvėje.

Svarbiu veiksniumi tapo individualizacija. Lankytojai tikėjosi lankstumo ir patogumo visose srityse – nuo bilietų įsigijimo iki informacijos pateikimo ar paslaugų pritaikomumo. Todėl muziejus nuolat galvoja apie skirtingas auditorijas: šeimas, turistus, vaikų ir mokinių grupes, vyresnio amžiaus lankytojus, lankytojus su specifiniais prieinamumo poreikiais.

Pirmą kartą mūsų muziejuje lankėsi regos negalią turintis žmogus iš Latvijos, lydimas sertifikuoto šuns vedlio. Pagal lankytojų aptarnavimo tvarką įsivesti ar išsinešti gyvūnus į muziejaus ekspozicijas, delfinariumą, laivą-muziejų M52 „Sūduvis“ bei Baltijos jūros gyvūnų reabilitacijos centrą yra draudžiama. Tačiau tokiais atvejais taikome išimtį ir siūlome sprendimą: kol asmuo tyrinėja muziejaus erdves, šuo vedlys paliekamas Informacijos centre, kur juo pasirūpina Lankytojų aptarnavimo skyriaus darbuotojai. Lankytoją iki norimų objektų palydi Edukacijos ar Lankytojų aptarnavimo skyriaus darbuotojai. Ši patirtis mums dar kartą priminė, kaip svarbu kurti aplinką, kurioje kiekvienas lankytojas jaustųsi laukiamas.

2025 m. muziejaus erdvių prieinamumas tapo ne tik socialine, bet ir organizacine būtinybe. Fizinis prieinamumas, informacijos aiškumas, skirtingų kalbų naudojimas, paslaugų pritaikymas įvairioms auditorijoms buvo esminiai lankytojų aptarnavimo elementai.

Įtraukus aptarnavimą įpareigoja mus atsižvelgti į skirtingus lankytojų – nuo šeimų su vaikais iki lankytojų su negalia ar užsienio turistų – poreikius. Universalus dizainas ir aiški komunikacija mažina barjerus bei stiprina muziejaus, kaip atviros ir visiems prieinamos institucijos, įvaizdį.

Prieinamumas judėjimo negalią turintiems asmenims palaipsniui gerėja, tačiau ne visur erdves įmanoma pritaikyti dėl istorinio pastato architektūros, paveldosaugos ribojimų ir sudėtingo reljefo kai kuriose teritorijos vietose.

Technologijų vaidmuo

Technologiniai sprendimai 2025 m. tapo nebe papildoma, o būtina lankytojų aptarnavimo dalimi. Galimybė įsigyti bilietus internetu, savitarnos bilietų automatai bei nuosekliai planuojami žmogiškieji ištekliai padėjo mažinti eiles prie kasų, optimizuoti srautus ir gerinti lankytojų patirtį.

Lankytojų patirties gerinimas

Vienu svarbiausių prioritetų išliko bendra lankytojų patirtis. Tai apėmė ne tik ekspozicijų kokybę, bet ir visą lankytojo kelią – nuo informacijos paieškos iki išvykimo iš muziejaus. Siekiant tai užtikrinti, vyko nuolatinis bendradarbiavimas su kitais skyriais. Didelę reikšmę turėjo aiški navigacija, nuorodos, suprantama informacija ir patogūs aptarnavimo procesai.

Tvarumo aspektas

Tvarumas 2025 m. buvo svarbus ne tik aplinkosauginiu, bet ir lankytojų patirties požiūriu. Skaitmeniniai sprendimai leido sumažinti popieriaus sunaudojimą, optimizavo procesus ir atitiko muziejaus ir lankytojų vertybines nuostatas. Kasmet didėja lankytojų, kurie naudojami išmaniaisiais telefonais įsigydami paslaugas, skaičius.

Bendradarbiauta su UAB Klaipėdos regiono atliekų tvarkymo centro (KRATC) ir AB „Klaipėdos vanduo“ atstovais, organizuoti ekologinio sąmoningumo programos mokymai visiems LJM darbuotojams. Mokymų metu supažindinta, kaip taikyti tvaraus vartojimo principus ir ugdyti atsakingą požiūrį į aplinką.

Tvarūs sprendimai vis dažniau suvokiami kaip kokybės, atsakomybės ir modernumo ženklas.

Lankytojų srautų valdymas

Didėjant lankytojų srautams ir išliekant jų svyravimams, srautų valdymas tapo esminiu lankytojų komforto veiksnio. Eilių mažinimas ir apkrovų paskirstymas buvo suvokiami kaip neatsiejama paslaugos dalis, nes lankytojai tikėjosi ne tik turiningo, bet ir fiziškai patogaus apsilankymo. Didžiausi lankytojų srautai fiksuoti nemokamo muziejaus lankymo paskutinį mėnesio sekmadienį metu bei prieš ir po delfinų pasirodymų.

sutartys (savanoriauta 1677 val.) ir 256 trumpalaikės savanorystės sutartys (savanoriauta 1179 val.). Suplanuotų rodiklių viršijimą, ypač trumpalaikių savanorių, lėmė švietimo sistemoje numatytas privalomas socialinių valandų atlikimas, klasėms organizuotos savanoriškos veiklos ir augantis pilietinio įsitraukimo suvokimas organizacijose. Taip pat galime pasidžiaugti, kad nemažai kolektyvų iš privataus sektoriaus sugrįžta savanoriauti į muziejų kasmet.

Grįžtamas ryšys ir duomenų svarba

Lankytojų grįžtamas ryšys 2025 m. buvo svarbus paslaugų tobulinimo įrankis. Apklausos, vertinimai, tiesioginiai lankytojų atsiliepimai ir komentarai socialinių tinklų paskyrose leido geriau suprasti lankytojų patirtis bei lūkesčius.

Savanorystės vaidmuo

Svarbią vietą lankytojų aptarnavimo procese 2025 m. užėmė savanoriai. Jie padėjo lankytojus informuoti ir orientuoti.

Savanorystės veiklos muziejuje pradėtos 2015 m. ir jau tapo reikšminga bendruomeniškumo ir socialinio įsitraukimo forma.

2025 m. muziejuje savanoriavo net 304 asmenys, pasirašytos ar pratęstos 48 ilgalaikės

Savanoriai dalyvavo viešuose renginiuose, mokyklose buvo pristatytos savanorystės veiklos, taip pat buvo keliama darbuotojų kvalifikacija. Be Lankytojų aptarnavimo skyriaus,

A. Mažūno nuotrauka

savanorišką veiklą organizavo Delfinų terapijos centras, Edukacijos, Kultūros komunikacijos ir rinkodaros, Muziejaus produkcijos plėtros ir pardavimo, Jūrų žinduolių ir paukščių bei Delfinariumo gyvūnų priežiūros skyriai.

Bendradarbiavimas

Lankytojų aptarnavimo kokybę lėmė ir bendradarbiavimas su nevyriausybinėmis organizacijomis, švietimo įstaigomis bei valstybinėmis institucijomis. Partnerystės padėjo plėtoti įvairias iniciatyvas, edukacines veiklas, įgyti būtinų žinių, įgūdžių ir kompetencijų.

Siekiant ugdyti Lietuvos jūrų muziejaus darbuotojų pilietiškumą, atsakomybę bei pasirengimo veikti ekstremalių situacijų metu įgūdžius, kartu su Klaipėdos regioninės karo komendantūros kariais buvo surengtos bendros pratybos ir paskaitos „Pasipriešinimo ratas 2025 m.“, o Karinių jūrų pajėgų atstovas pristatė paskaitą „Išlikimas krizių akivaizdoje“.

Šuns vedlio pristatymas.

Personalo vaidmuo

Lankytojų aptarnavimo skyrius yra didžiausias padalinys muziejuje – 33,5 etato. Vienas didžiausių skyriaus iššūkių – sezoninių darbuotojų paieška, atranka ir įtrauktis.

2025 m. ypač svarbūs tapo specialistų minkštieji gebėjimai: emocinis intelektas, gebėjimas spręsti situacijas, empatija. Sezoniskumas ir kintantys lankytojų srautai reikalavo lankstumo, gebėjimo prisitaikyti bei efektyviai dirbti komandoje.

Apibendrinant 2025 metus, galima teigti, kad lankytojų aptarnavimas muziejuje tapo viena svarbiausių organizacijos veiklos krypčių, jungiančių kultūrinę misiją ir šiuolaikinius visuomenės lūkesčius. Nuosekliai diegiamos skaitmeninės priemonės, stiprinamas prieinamumas skirtingoms socialinėms grupėms, didesnis dėmesys emocinei patirčiai ir tvarumo principams leido muziejui ne tik prisitaikyti prie kintančios aplinkos, bet ir aktyviai ją formuoti.

Lankytojų aptarnavimas virto dialogu tarp turinio ir auditorijos, tarp tradicijos ir inovacijos, tarp individualaus potyrio ir bendruomeninės patirties. Darbas su įvairiomis lankytojų grupėmis, sezoniškumo valdymas bei paslaugų kokybės užtikrinimas padėjo stiprinti muziejaus, kaip atviros, atsakingos ir šiuolaikiškos institucijos, įvaizdį.

Ateityje lankytojų patirties tobulinimas išliks strateginiu prioritetu, grindžiamu profesionalumu, empatija ir nuolatiniu tobulėjimu. Tai kryptis, leidžianti muziejui išlikti gyvu, aktualiu ir bendruomenę telkiančiu kultūros centru.

Jurgita Vasiljevienė

Lankytojų aptarnavimo skyriaus vedėja

Jurgitos Vasiljevienės nuotraukos

Aplink pasaulį burlaiviu „MOSHULU“

Knyga „Aplink pasaulį burlaiviu „Moshulu“. A. Mažūno nuotrauka

Lietuvos jūrinės kultūros lauke pasirodžiusi Lietuvos jūrų muziejaus Atsiminimų serijos knyga „Aplink pasaulį burlaiviu „Moshulu““ (sudarytojai – D. Kiulkys, A. Patašius) atveria unikalų tarpukario laikotarpio liudijimą – jauno lietuvių jūrininko Vytauto Bagdanavičiaus kelionę aplink pasaulį. Leidinys paremtas autentiškais dienoraščiais ir fotografijomis, todėl skaitomas ne kaip interpretacija, o kaip gyvas istorinis pasakojimas.

Knygos centre – vos šešiolikos metų jaunuolio patirtis didžiajame burlaivyje, kuriame jis, dar būdamas paauglys, susidūrė su tikrąja jūrinio gyvenimo kasdienybe. Dienoraščiuose atsiskleidžia ne tik egzotiški uostai ir plati

V. Bagdanavičius prie barko „Moshulu“ šturvalo, 1937 10 04.
Autorius nežinomas, Inv. Nr. KJM 9068/1

geografija, bet ir sunkus fizinis darbas, pavojingos situacijos, audros, įgulos santykiai. Autentiškas pasakojimas leidžia pajusti, kokia jūreivystė buvo dar prieš modernią navigaciją – kai pasaulis buvo didesnis, o kelionės ilgesnės ir rizikingesnės.

Svarbus šios knygos aspektas – emocinis sluoksnis. Jauno autoriaus tekstuose gausu jautrių refleksijų: nuostaba pirmą kartą išvydus tolimus kraštus, vienatvė atviroje jūroje, namų ilgesys. Tai ne heroizuotas nuotykių pasakojimas, o brandos istorija, kurioje kelionė tampa vidinio augimo erdve. Būtent ši asmeniška perspektyva leidžia skaitytojui užmegzti ryšį su istorija.

Leidiny s svarbus ir todėl, kad primena laikotarpį, kai Lietuva dar tik kūrė savo jūrinę tapatybę, o jaunimas patirties semdavosi užsienio laivuose. Tokios istorijos papildo nacionalinį pasakojimą apie jūrą – ne istorijomis apie didžiuosius politinius įvykius, bet individualiomis patirtimis. Vaizdinė knygos dalis – herojaus ir bendrakeivių nuotraukos – sustiprina autentiškumo įspūdį. Vaizdai ne tik iliustruoja tekstą, bet ir veikia kaip savarankiški istorijos liudytojai, padedantys rekonstruoti anuometinę jūrinę kasdienybę.

„Aplink pasaulį burlaiviu „Moshulu““ yra daugiau nei nuotykių knyga. Tai dokumentinis pasakojimas apie jaunystę, drąsą ir laikmetį, kai kelionė aplink pasaulį buvo ne turizmo projektas, o likimo išbandymas. Leidiny s vertingas tiek jūrinės istorijos tyrėjams, tiek platesnei auditorijai, besidominčiai autentiškais gyvenimo istorijomis ir Lietuvos santykiu su jūra.

Dr. Edvinas Ubis

*Laivybos istorijos ir rinkinių apskaitos
skyriaus vedėjas*